

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Katedra radiologie, toxikologie a ochrany obyvatelstva

Bakalářská práce

Útvary civilní ochrany v armádě v České Republice od roku 1989

Vypracoval: Markéta Žáková
Vedoucí práce: Ing. Libor Líbal

České Budějovice 2015

Abstrakt

Tato práce má dvě části a to teoretickou část a praktickou část. Teoretická část má pět podkapitol a ty jsou rozděleny do několika částí. V první podkapitole popisují, co znamená pojem civilní ochrana a také její dlouholetou historii, která se píše již od roku 1929 a překonala i 2. světovou válku.

Podkapitola dvě obsahuje vysvětlení, co jsou to služby zařazené v civilní ochraně a jejich stručný popis. Tyto služby byly složeny z určených jednotek civilních osob a vojáků z povolání. Sloužily k záchranným a likvidačním pracím, pokud nastaly mimořádné události, havárie, epidemie, epifytie a další.

Ve třetí podkapitole je podrobně popsán legislativní vývoj civilní ochrany. Tato podkapitola je rozdělena do osmi částí, kdy každá z nich popisuje konkrétní období legislativních změn. První legislativou spojenou s civilní ochranou byl zákon č. 82/1935 Sb., o ochraně a obraně proti leteckým útokům, který položil základy další legislativě. V období 2. světové války se legislativa neměnila, změnil se jen název civilní ochrany na Luftschuz. Avšak oficiálně se pojem civilní ochrana objevil až roku 1992. Po tomto roce začaly významné změny v této oblasti.

Podkapitola čtyři obsahuje popis předválečného vývoje československé armády v období 1918 až 1938. Popisují zde i následnou modernizaci a reorganizaci československé armády, která směřovala k obraně před jediným tehdejším protivníkem, kterým bylo Německo. Naše armáda patřila mezi nejlepší armády z celé Evropy, i přesto byla z důvodu okupace rozpuštěna.

V páté podkapitole je rozebrán poválečný vývoj armády. Pátá podkapitola má šest částí, ve kterých je vývoj rozdělen do určitých časových období. Největší změny v armádě nastaly v roce 1948 kvůli nástupu komunismu v naší republice, poté rozsáhlou reorganizací roku 1968 po vpádu sovětských vojsk a nakonec v roce 1993 po rozdělení Československé republiky na dva samostatné státy.

Praktická část mé bakalářské práce je pouze teoretická, a to z důvodu názvu práce a cíle práce. Skládá se ze čtyř kapitol, jimiž jsou výzkumná otázka a metodika, výsledky, diskuze.

Druhá kapitola obsahuje dvě podkapitoly, ve kterých je výzkumná otázka a metodika. V podkapitole, která se zabývá výzkumnou otázkou, je popsáno pouze znění výzkumné otázky, a to je „Jaký je trend vývoje civilní ochrany v armádě v České republice od roku 1989? Trend vývoje je velmi klesající z důvodu, že vojáci civilní ochrany nesmějí vyjíždět za hranice našeho státu a nemohou bojovat. V druhé podkapitole popisují metodiku, podle které jsem zpracovávala svou práci.

Kapitola 3 obsahuje výsledky mé bakalářské práce, ve kterých popisují historii a změny ve struktuře 15. ženijního pluku. Dále historii ženijních praporů, jejich strukturu, úkoly, možnosti využití, vybavení a techniku. Popsány jsou zde i jednotlivé zákony, předpisy, směrnice, smlouvy a dohody, které jsou v souladu s nasazením sil a prostředků vojenských záchranných útvarů Armády České republiky. Výsledky obsahují i tabulky počtů ženijních a záchranných pracovníků v 15. ženijním pluku, jak se měnily s postupem času od roku 2003 až do roku 2013, od kterého ke změnám v počtech nedošlo. Tyto počty jsou zobrazeny v grafu, tak aby byl vidět právě klesající trend v počtu vojáků civilní ochrany u nás.

Čtvrtou kapitolou je diskuze, ve které popisují změny počtů vojenských útvarů civilní ochrany a důvody proč k těmto změnám vlastně došlo. Tyto útvary byly buď převedeny na jiné typy útvarů, zrušeny a záchranný prapor Hlučín byl dokonce převeden do podřízenosti Hasičského záchranného sboru České republiky.

Klíčová slova: civilní ochrana/obrana, armáda, vojenské útvary, záchranné roty.

Abstract

This paper has two parts, theoretical and a practical one. The theoretical part consists of five subchapters and these are divided into several parts. In the first subchapter I describe the term civil defence as well as its long history that has been recorded since 1929, surpassing the Second World War.

The second subchapter contains an explanation of what kind of services are included in the civil defence and their brief description. These services were composed of units intended to civilians and soldiers. They have been used for rescue and clean up operations when emergencies as epidemics or epiphytie have occurred.

The third subchapter details the legislative history of civil defence. This subchapter is divided into eight parts each of which describes a specific period of legislative changes. The first legislation related to civil defence Act no. 82/1935 Coll., on the protection and defense against air attacks, which laid the foundations for further legislation. During the Second World War, the legislation did not change, it just changed the name civil defence to “Luftschuz”. However, officially the name “civil defence” appeared first in 1992. After that year it became a significant change in this area.

The fourth subchapter describes the development of the prewar Czechoslovak army in the period since 1918 to 1938. I describe subsequent modernization and reorganization of the Czechoslovak army, which was aimed to defend us against our only enemy which was Germany. Our army was one of the best armies from all over Europe, even though it was dissolved due to the occupation.

In the fifth subchapter the postwar development of the army is analyzed . The fifth subchapter has six parts, in which the development is divided into particular time periods. The biggest changes in the military occurred in 1948 due to the onset of communism in our country, after extensive reorganization in 1968 after the invasion of Soviet troops, and finally in 1993 after the split of Czechoslovakia into two independent countries.

The practical part of my work is rather theoretical, because of the thesis of my work and its objectives. My work consists of four chapters, which are the research question, methodics, results and discussion.

The second chapter contains of two subchapters in which the research question and methodics. In the subchapter that deals with research issue, I describe literally the name and the research question, “What is the development trend of civil defense in the army in the Czech Republic since 1989?” The development trend is decreasing and it is because the civil defense troops have to depart beyond the borders of our country and can not fight. In the second subchapter I describe the methodology that I have processed my work with.

The third chapter contains the main results of my thesis, which describe the history and changes in the structure of 15th Engineer Regiment. Furthermore, the results describe also the history of the engineer battalion, their structure, tasks, utilization, equipment and technology. Moreover I focus on various laws, rules, regulations, contracts and agreements, which are in accordance with the deployment of forces and means of military rescue units of the Army of the Czech Republic. The results also contain tables of the amount of engineers and rescue workers in the 15th Engineers Regiment, as they changed over time since 2003 until 2013, from which the changes occurred in the numbers. These numbers are set in the graph to show effectively the decrease of the civil defense troops in the country.

The fourth chapter is a discussion in which I describe changes in the number of military units of civil defence and the reasons why these changes has occurred. These departments were transferred to other sections or canceled. As a matter of fact, the Rescue Battalion Hlucin has been transferred to the subordination of the Fire Brigade of the Czech Republic.

Keywords: civil protection/defense, amry, military units, rescie platoon.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 5. 5. 2015

.....

Markéta Žáková

Poděkování

Velice bych chtěla poděkovat svému vedoucímu práce Ing. Liboru Líbalovi, za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích, důležitých pro zpracování mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	11
1 Teoretická část	12
1.1 Civilní ochrana	12
1.2 Služby zařazené v civilní obraně/ochraně.....	14
1.3 Legislativní vývoj civilní ochrany	16
1.4 Předválečný vývoj československé armády 1918 - 1938.....	26
1.5 Poválečný vývoj.....	27
2 Výzkumná otázka a metodika výzkumu.....	33
2.1 Výzkumná otázka	33
2.2 Metodika	33
3 Výsledky.....	34
3.1 Vznik a historie 15. ženijního pluku.....	34
3.2 Ženijní prapory	39
3.3 Legislativa.....	44
3.3.1 Zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.....	45
3.3.2 Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky	46
3.3.3 Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky.....	47
3.3.4 Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému	47
3.3.5 Ženevské úmluvy a Dodatkové protokoly I a II.....	49
3.4 151. ženijní prapor Bechyně	50
3.4 153. ženijní prapor Olomouc	51
3.5 Bývalé záchranné prapory	52
4 Diskuze	56
5 Závěr.....	58
6 Seznam použité literatury	59
7 Seznam příloh.....	63

Seznam použitých zkratek

CO	Civilní ochrana/obrana
ČR	Česká republika
ZaLP	Záchrané a likvidační práce
AČR	Armáda České republiky
VZÚ	Vojenský záchranný útvar
SZR	Samostatná záchranná rota
ŽPR	Ženíjní prapor
ŽP	Ženíjní pluk
ŽÚ	Ženevské úmluvy
DP	Dodatkové protokoly
MU	Mimořádná událost
KS	Krizová situace
VS	Válečný stav
CPO	Civilní protiletectká ochrana
MV	Ministerstvo vnitra
OO	Ochrana obyvatelstva
MNO	Ministerstvo národní obrany
ČSLA	Československá lidová armáda
MS	Mimořádná situace
ČSR	Československá republika
PO	Protiletectká ochrana
ZHN	Zbraně hromadného ničení
ČSSR	Československá socialistická republika
ROS	Rada obrany státu
ČSFR	Česká a Slovenská federativní republika
MO	Ministerstvo obrany
SaP	Síly a prostředky
ZVZ	Záchrané a výcvikové základny
ZPR	Záchrané prapory

NATO	Severoatlantická aliance
HZS	Hasičský záchranný sbor
IZS	Integrovaný záchranný systém
ČSA	Československá armáda
ČS	Československý
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
KSČ	Komunistická strana československá
ŽZB	Ženíjní záchranná brigáda
ŽZPR	Ženíjní záchranný prapor
ŽB	Ženíjní brigáda
ŽPR	Ženíjní prapor
OSN	Organizace spojených národů
NGŠ	Náčelník generálního štábu
OPIS	Operační a informační středisko
VZP	Vojenský záchranný pluk
ZPR	Záchranný prapor

Úvod

Téma této práce je „Útvary civilní ochrany (dále jen „CO“) v armádě v České republice (dále jen „ČR“) od roku 1989“. Jejím cílem je zpracovat vývoj a přehled CO v armádě v ČR od roku 1989 do současnosti. Zpracovávám jej budu pomocí dostupných vojenských i civilních dokumentů, které souvisejí s oblastí armády či CO.

Téma jsem si vybrala z důvodu, že se zajímám o celkový vývoj naší armády a civilní ochrany. A právě propojení těchto dvou institucí pro mě bylo ideálním tématem pro bakalářskou práci.

CO je důležitá pro obyvatelstvo našeho státu, protože živelních pohrom a různých katastrof ohrožujících životy, zdraví, majetek obyvatel či životní prostředí, je stále více.

Roku 2002, když byly rozsáhlé povodně, jsem v místě, kde bydlím, viděla zasahovat právě vojáky, kteří pomáhali se záchrannými a likvidačními pracemi (dále jen „ZaLP“). Někteří z nich na sobě měli oranžové barety a na uniformách, typický znak pro CO, modrý trojúhelník v oranžovém poli. Jejich zásah byl velmi rychlý a kvalitní, a tak mne velmi zajímalo, jak je to s těmito „Oranžovými barety“ dnes.

Má práce je rozdělena na dvě části, a to teoretickou část a praktickou část. Dělí se do několika hlavních kapitol a také podkapitol. Dozvíte se historický i legislativní vývoj CO, také historický vývoj Armády ČR (dále jen „AČR“) a vývoj vojenských záchranných útvarů (dále jen „VZÚ“).

VZÚ mají omezené množství příslušníků, technického vybavení a finančních prostředků. Dnes už se jedná jen o dvě samostatné záchranné roty (dále jen „SZR“), které patří k ženíjním praporům (dále jen „ŽPR“) dislokovaným v posádce Bechyně a Olomouc.

1 Teoretická část

V dnešní době existují v ČR jen dvě roty CO, které jsou pod velením 15. ženijního pluku (dále jen „ŽP“). Historicky tyto roty CO plní úkoly ze Ženevských úmluv (dále jen „ŽÚ“) a Dodatkových protokolů I a II (dále jen „DP“). Tyto roty mají omezené množství příslušníků, technického vybavení a finančních prostředků.

1.1 Civilní ochrana

„CO je souhrn činností a postupů věcně příslušných orgánů a dalších zainteresovaných orgánů, organizací, složek a obyvatelstva, prováděných s cílem minimalizace negativních dopadů možných mimořádných událostí (dále jen „MU“) a krizových situací (dále jen „KS“) na zdraví a životy lidí a jejich životní podmínky“. (1)

Pokud nastane válečný stav (dále jen „VS“) stane se CO součástí systému obrany státu a bude zabezpečovat výkon humanitárních úkolů (čl. 61 DP k ŽÚ o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů ze dne 12. srpna 1949, přijatého v Ženevě dne 8. června 1977). (1,2)

Historie civilní ochrany

Co se týče přírodní katastrofy, velké havárie či válečného konfliktu je historie CO velmi stará záležitost. Dříve byly ztráty na životech a majetku civilistů brány jako nezbytná součást vojenských tažení. Na územích, která byla dobyta během bojů, byli muži zabíjeni, ženy znásilňovány, majetek zabavován a příroda vypleňována. Díky těmto faktorům se začaly vymýšlet různé strategie na ochranu života a majetku. (3)

CO předcházela dobrovolná organizace s názvem Ústřední výbor obrany obyvatelstva, která vznikla roku 1929. Později byl přijat zákon č.82/1935 Sb., o ochraně a obraně proti leteckým útokům, kterým byla zřízena civilní protiletecká ochrana (dále jen „CPO“), která byla podřízená ministerstvu vnitra (dále jen „MV“). (4)

CO vznikla v letech 1937, kdy hrozilo nebezpečí vzniku 2. světové války a byla zaměřena na ochranu obyvatelstva (dále jen „OO“) a nebyla zařazena pod tehdejší armádu. Obyvatelstvo bylo připravováno na ochranu před bojovými otravnými látkami.

Během okupace v roce 1940 přešlo řízení CPO pod protektorátní policii a od července roku 1941 byly složky CPO začleněny do Luftschutzu, tímto nařízením tak vstoupila v platnost říšská nařízení Luftschutzu. Luftschutz byla říšská protiletecká ochrana řízená Říšským ministerstvem letectví. Sestávala z několika dílčích složek: varovná služba, sbory Luftschutz letecké zbraně, vlastní Luftschutz (CPO), stráž Luftschutz, svépomoc obyvatel, rozšířená svépomoc, závodní protiletecká ochrana, protiletecká ochrana zvláštních správ, protiletecká ochrana na vodách a přístavech, hasičská služba, protiplynová služba a asanační služba. Za 2. světové války byla příprava obyvatel zaměřena i na ukrytí ve sklepních prostorách, k hašení vzniklých požárů a poskytování první pomoci. (5)

Zkušenosti z války byly využity při zakládání CO v roce 1945. Nejdříve se zaměřovala na pomoc při vzniku požárů, povodní, větrných kalamit, havárií vzniklých na objektech a infekčních nemocí. V tehdejších okresech, z tohoto důvodu, vznikly kolem roku 1951 štáby CO, ve kterých byli civilisté i bývalí vojáci. Nejprve tato složka spadala pod tehdejší MV a později byla uznána jakou samostatná součást „Vojska MV“. Funkcí těchto složek byla koordinace všenárodní přípravy i přípravy speciálních jednotek. (3,6)

Celá organizace přešla pod Ministerstvo národní obrany (dále jen „MNO“) Československé lidové armády (dále jen „ČSLA“), roku 1976, a patřila pod něj až do její likvidace v roce 1993. V armádní části se vytvořily pluky CO, které byly rozmístěny po republice podle vyhodnoceného nebezpečí. Pro středočeský kraj byl takový pluk v Kutné Hoře a byl vybaven vojenskou technikou a taky prostředky pro záchranné práce. Požární, ženijně-vyprošťovací, protichemickou technikou, zdravotnickým materiálem pro poskytování první před lékařské pomoci, chemicko-radiačním průzkumem, zabezpečením spojení a úpravnou vody. Akceschopnost této jednotky byla do 30 minut od ohlášení události. (4)

Pluků CO bylo na teritoriu republiky 6, a v každém kraji byly sklady s příslušnou technikou a výstrojí pro zhruba 1200 osob. Každý kraj měl 3 – 5 skladů a jejich kapacita byla zcela dostačující pro dané teritorium. Po roce 1986 byly plukům přiděleny i vrtulníky, které byly zařazeny v rámci letectva ČSLA a měly za úkol provádění

chemicko-radiačního průzkumu v prostorech mimořádné situace (dále jen „MS“). Současně byly armádní jednotky propojovány s civilními jednotkami k zajištění součinnosti při řešení vzniklých MS. (6)

Transformace CO byla zahájena roku 1990, tak aby byl vytvořen moderní spolehlivý systém OO, který by odpovídal systémům v ostatních vyspělých zemích. (4)

1.2 Služby zařazené v civilní obraně/ochraně

V těchto službách byly určeny jednotky z civilních osob, které by byly v případě potřeby nasazeny k neodkladným ZaLP, těchto služeb bylo v okrese 16. Také byly určeny jednotky na zařízeních, která byla využívána v případě potřeby. Počet jednotek v dané službě se měnil podle velikosti okresu, byly zřízeny okresní a krajské štáby jednotlivých služeb. Kromě štábů byl zřízen také štáb CO okresu a štáb CO kraje, ve kterých byli vojáci z povolání. Vojáci ve štábech měli na starosti organizování přípravy pro případ havárie, napadení, přírodní katastrofy, MS, epizootie či epidemie. (4)

Požární služba civilní obrany

V této službě byli zahrnuti profesionální požární jednotky okresu a požární jednotky ve větších objektech, dobrovolné jednotky hasičů, které včetně techniky byly organizovány na okrese, ve městech i obcích. (4)

Pořádko-bezpečnostní služba civilní obrany

Byla pod přímým řízením MV a jejím úkolem bylo zabezpečování pořádku, šetření případných havárií a KS. Zařazení v nich byli civilní občané a příslušníci vnitřní bezpečnosti. (4)

Stavebně-technická služba civilní obrany

Tato služba fungovala u stavebních organizací, u kterých byla stavební technika, autojeřáby, svěrací aparáty, buldozery a další podobná technika. Díky této technice byla tato služba schopna zajistit výstavbu polních úkrytů, vyztužení úkrytů v budovách,

odstranění závalů a havarovaných budov. Organizovány byly do rot a na okrese, podle jeho velikosti, bylo 3 – 5 rot. (4)

Státní spojovací služba civilní obrany

Zajišťovala a zabezpečovala spojení za KS a byla organizována u Telekomu. Zajišťovala spojení na normálních linkách, obnovu přerušených spojů a byla vybudována síť Z, která umožňovala rychlé spojení řídicích orgánů v celé republice. (4)

Zemědělská služba civilní obrany

Služba byla organizována na objektech zemědělské výroby a byli v ní zapojeni ZOO technici a ošetřovatelé prasat, skotu a drůbeže. Celá zemědělská služba CO byla organizována do Oddílů veterinární pomoci, která zahrnovala pracovníky ve výrobě a veterináře, kteří zabezpečovali veterinární opatření. Tato oblast také zahrnovala veterinární ošetřovny, nemocnice (zařízení), laboratoře ke kontrole krmiv a vody a další. Podle velikosti okresu a množství zemědělských objektů byly ustaveny 2-4 oddíly veterinární pomoci. (4)

Zdravotnická služba civilní obrany

Tato služba měla zřízené oddíly lékařské pomoci, které se skládaly z lékařů, asistenčních sester a 7 zdravotnických družin. Zdravotní družina měla celkem 24 osob a byla schopna za 48 hodin vyhledat a poskytnout první pomoc až 1600 osobám. Oddíly lékařské pomoci byly vybaveny potřebným materiálem a dokonce i vojenskými stany. Na okresech byly průměrně 3 – 4 oddíly, které procvičovaly všechny možné zásahy. (4)

Zásobovací služba civilní obrany

Tato služba zajišťovala zásobování potravinami v době KS. Byly zde zařazeny družstevní podniky, sklady potravin a výroby potravin, jako byly mlýny, mrazírny, pekárny, výroby pitných produktů apod... Připraven byl i regulační systém, vydávání potravinových lístků a byly vytvořeny nedotknutelné zásoby na 90 dní. (4)

Ostatní služby civilní obrany

Komunální služba, která řešila odmořování zamořených komunikací, hygienickou a speciální očistu, pohřbívání nakažených těl apod. (4)

Plynárenská služba, do které patřily jednotky pro řešení situací v dodávkách plynu. Jejich úkolem bylo řešit regulaci dodávek plynu a odstraňování poruch a havárií. (4)

Energetická služba zabezpečovala dodávky elektrické energie, provádění oprav, odpojení v místech havárie a zajištění nouzového osvětlení v místech havárie. (4)

Vodohospodářská služba dodávky pitné vody, nouzové zásobování vodou, opravy a ochrany podzemních vodních zdrojů a kontrolu kvality pitné vody v laboratořích. (4)

Dopravní služba, která zabezpečovala dopravu za vzniku KS a opravu komunikací. Služba byla schopna rychlé přestavby autobusů pro převoz raněných, odmořit dopravní prostředky pomocí mycích rámců, kontroly pro měření radiačního zamoření nebo zamoření otravnými látkami. (4)

1.3 Legislativní vývoj civilní ochrany

Legislativa v období 1935 - 1944

V Československé republice (dále jen „ČSR“) byl dne 11. dubna 1935 přijat zákon č. 82 o ochraně a obraně proti leteckým útokům, jeho přijetí však bylo ovlivněné řadou faktorů jak vnitřních tak zahraničně-politických. Pojetí a strukturu tohoto zákona ovlivnili vojensko-vědecké poznatky z té doby. Aby tento zákon mohl vzniknout a byl přijat, museli dobrovolné, veřejně-právní organizace a jednotlivci prokázat několikaleté úsilí, které probíhalo již od roku 1929. Pozdější přijetí zákona nebylo na škodu, ale mělo spíše kladné stránky i díky tomu zahraniční tisk velmi kladně hodnotil jeho jasnou strukturu a někdy byl dokonce označován jako vzor zákona o tzv. pasivní ochraně. (4,6)

Obec (město) byla podle tohoto zákona považována za základní stupeň a proto obecní (městské) úřady museli garantovat plnění všech úkolů a vytvářet podmínky, které pomáhali spolupráci mezi soukromými organizacemi a jednotlivci. (6)

Zákon věnuje pozornost problematice ukrytí a tím vystupuje do popředí princip kolektivní ochrany. A tak stavebník (investor) musel vybudovat úkryt pro určitý počet a okruh osob na základě územního rozhodnutí. (6)

„Vlastní text zákona obsahuje 32 paragrafů a je členěn do šesti oddílů:

- I. Ochrana před leteckými útoky,*
- II. Obrana proti leteckým útokům,*
- III. Ustanovení živnostensko-právní,*
- IV. Ustanovení všeobecná,*
- V. Ustanovení trestná,*
- VI. Ustanovení závěrečná. (6)*

V obcích (městech) byly, k realizaci ustanovení tohoto zákona, zřízeny poradní sbory CPO a to podle nařízení a směrnic MV. Tím svoji činnost skončily dobrovolné instituce, jako Ústředí obrany obyvatelstva a místní výbory obrany obyvatelstva, které si získaly důvěru nejširších vrstev společnosti. Jejich práce položila základy pro vytvoření zákona a po jeho přijetí pokračovala v naplňování jeho ustanovení. (6)

Zákon č. 82/1935 Sb., o ochraně a obraně proti leteckým útokům byl upraven novým zákonem č. 75/1938 Sb., který doplňoval ustanovení § 5, odstavec 1, jenž se týkal vybírání tzv. dávky na ochranu proti leteckým útokům obcemi. Oba tyto zákony platily do 15. března 1939, jejich právní platnost však skončila až dne 18. dubna 1961 vydáním zákona č. 40/1961 Sb., o obraně ČSR. (4,6)

Během 2. světové války byl legislativní vývoj zastaven a jedinou změnou bylo začlenění CPO do Luftschutzu a přijetí říšského nařízení Luftschutzu. (5)

Legislativa v období 1945 - 1950

V roce 1948 byla vydána Směrnice pro prozatímní organizaci protiletecké ochrany (dále jen „PO“), která řešila organizační uspořádání PO a byla podle ní, na přechodnou dobu, vytvořena pevná organizační struktura CO. Některé normy nemohly být použity jako podklad pro další budování CO, a to zejména zákon č. 82/1935, který respektoval principy demokracie, základní jednotku obce, tržní hospodářství atd. MV tak na podzim roku 1948 zpracovalo nástin zákona o CO (PO), kde byla CO charakterizována

jako ochrana života a majetku před požáry a jinými MU, před leteckými a jinými podobnými útoky. (7)

„Hlavní úkoly podle nástinu osnovy nového zákona byla dva:

- *V míru ochrana před požáry a jinými mimořádnými ohroženými (živelní pohromy atd.), příprava a výcvik pro úkoly za války,*
- *Za války ochrana před leteckými a jinými podobnými útoky.“* (6)

Podle nástinu mělo být řídicím orgánem MV ve spolupráci s dalšími rezorty na základě vzájemné dohody. Jednalo se o pokus o jednotné řešení protiletecké a protipožární ochrany a také sjednocení všech legislativních norem, které se těchto týkaly a dotýkaly, do jednoho samostatného zákona. (7,8)

Toto jednotné pojetí zákona však narazilo na zásadní odpor představitelů tehdejšího MNO, kteří nechtěli budovat ochranu zápolí vzhledem k značnému pokroku v oblasti vojenské techniky, na základě zkušeností a předpisů z konce druhé světové války. Nakonec byl zákon č. 62/1950 Sb., o ochraně před požáry a jinými živelnými pohromami přijat v květnu 1950 a v září téhož roku bylo vydáno nařízení vlády o organizaci ochrany před požáry a jinými živelnými pohromami. Tento zákon a nařízení na dlouhé roky legislativně „zakonzervovali“ snahy o legální účast CO na řešení přírodních a antropogenních událostí s negativním dopadem na okolí. (6)

Legislativa v období 1951 – 1957 - vznik civilní obrany

V letech 1950 – 1951 bylo uvažováno o nové formulaci obsahu CPO, a to jejího materiálně-technického a personálního zabezpečení a principů její výstavby. Tyto nové úvahy předpokládaly budování CPO na bázi výrobní sféry (tehdejší národní hospodářství) a na bázi státní správy (národní výbory) a v úzké spolupráci se společenskými organizacemi. Realizace těchto tezí znamenala na dlouhá léta vymezení základních prvků organizace CO. (3) *„Výsledkem bylo Vládní usnesení o CO ze dne 13. července 1951.“* (3) Toto usnesení mělo přílohu a to Nařízení o základních úkolech a povinnostech v CO na území ČSR. Systém CO se organizoval na celém území ČSR a všichni občané byli povinni přispívat řádnému plnění úkolů CO. (6,8)

Nařízení obsahovalo základní opatření CO, jejich rozsah a ustanovení služeb a jednotek CO a podle něj se organizovaly zdravotnická, zatemňovací, maskovací, krytová, obnovovací, protipožární, energetická, komunální, pořádková, veterinární, spojovací (výstražná a poplachová) a protichemická služba. Pojednávalo také o zvláštních vojenských částech CO a jejich podřízenosti, a také o všeobecných a zvláštních povinnostech jednotlivých ministerstev v CO. (6)

Bohužel obsah tohoto vládního usnesení bylo přísně utajováno a mohl s ním být seznámen pouze určitý okruh osob, přestože byl vlastně určen všem složkám, orgánům a organizacím, jenž se měly podílet na výstavbě CO, a ukládal jim v tomto směru úkoly a povinnosti. Nedostatek byl také v tom, že CO nebyla potřebně publikována a lidé nevěděli, na jakém základě jsou po nich požadovány různé úkoly a činnosti. (6)

Poprvé se oficiálně objevil pojem CO, který se vžil a užíval ve svém původním slova smyslu až do roku 1992. Také se poprvé začalo hovořit o „systému“ CO jako o autonomní struktuře. Zavedení pojmu CO se zdůvodnilo tak, že opatření proti nepřátelským vzdušným a jiným podobným útokům, se z pohledu ekonomiky a obyvatelstva neomezují pouze na pasivní ochranu, ale také na aktivní (obránné) prvky. (8)

Legislativa v období 1958 – 1975

Nařízení o základních úkolech a povinnostech CO na území ČSR z roku 1951 nemohlo nadále fungovat jako právní norma, jelikož nastal přechod na obranu proti zbraním hromadného ničení (dále jen „ZHN“), protože vnesl do CO velké kvalitativní změny. (6)

Zásadní legislativní vymezení CO v této době neexistovalo a tak opět nastala otázka možnosti samostatného zákona o CO. Nakonec však byla kompetentními orgány zamítnuta příprava nového zákona a byla nařízena novelizace vládního nařízení z roku 1951. Vláda dne 15. ledna 1958 přijala Usnesení vlády ČSR č. 49 o CO Republiky československé a schválila Směrnice o CO Republiky československé jako přílohu tohoto usnesení. Opět byl celý dokument označen jako přísně tajný. (6)

Nové vládní usnesení a jeho příloha neměnily nic na základních principech, podle nichž byla organizována CO v ČSR. Zůstala zachována zásada, že řízení CO přísluší MV – veliteli CO státu, národní výbory byly páteří organizační struktury a jejich předsedové jsou veliteli CO v územní působnosti národních výborů. Nově byla stanovena a formulována řada úkolů a opatření, která byla důležitá pro probíhající etapu přechodu CO na opatření k ochraně proti ZHN. (6)

Usnesení legalizovalo řadu opatření, které bylo nutné přijmout, např.: právní postavení osob v CO, vojenská část CO, otázky z oblasti materiálně-technického a finančního zabezpečení apod. Problémem však opět byla skutečnost, že nebyla zásadně legislativně řešena účast občanů a jejich povinnosti a práva na úseku CO. (6,9)

Vládní usnesení č. 49 se stalo základním dokumentem CO, a byl mu přikládán velký význam. Stupeň jeho utajení však opět zabránil proniknutí do všech složek CO a samozřejmě i do širokých vrstev obyvatelstva, což vedlo k velkým potížím při uplatňování a zapojování občanů do CO. Tato situace byla stejná jako po roce 1951.(6)

Na začátku šedesátých let byl přijat zákon č.40/1961 Sb., o obraně Československé socialistické republiky (dále jen „ČSSR“), který nahrazoval zákon č. 131/1936 Sb., o obraně státu, z důvodu změny názvu a členění naší republiky. Přijetí tohoto zákona zrušilo i jiné zákony, jako zákon č. 82/1935 Sb., o ochraně a obraně proti leteckým útokům, ve znění zákona č. 75/1938 Sb., zákon č. 92/1951 Sb., o branné výchově a zákon č. 82/1952 Sb., o reorganizaci branné výchovy. Ani jeden z těchto zákonů totiž neobsahovaly žádnou zmínku o přípravě a výcviky k CO, na rozdíl od zákona č. 184/1937 Sb., o národním shromáždění o branné výchově. (6,8)

Roku 1969 bylo přikročeno ke zpracování návrhu zásad zákona o CO, na němž se podílely všechny složky zúčastněné na zabezpečování obrany země. Práce na návrhu zabraly mnoho času a konečný návrh zásad zákona byl připraven k projednání v Radě obrany státu (dále jen „ROS“) až v roce 1974. (6) *„Připravený návrh zásad zákona o CO uznával sice stávající principy, na nichž byla CO v Československu až dosud budována, respektoval však nutnost jejich aplikace na tehdejší podmínky společnosti. Předpokládalo se, že po jeho přijetí vydá vláda k jeho realizaci prováděcí nařízení,*

v němž budou jednotlivá opatření zákona konkretizována.“ (6) Opět však není řešeno, kdo podléhá přípravě obyvatelstva k CO ani jak nakládat s volným časem občana.

Díky normalizaci přijala ROS roku 1975 usnesení, aby CO byla k 1. lednu 1976 převedena z podřízenosti federálního MV pod federální MNO. (6) „*Tato změna se legislativní cestou promítla do zákona č. 40/1961 Sb., o ochraně Československé socialistické republiky, do zákona 133/1970 Sb., o působnosti federálních ministerstev a do zákona č.73/1973 Sb., o branné výchově, a to přijetím zákonného opatření předsednictva Federálního shromáždění č. 17 Sb., ze dne 11. března 1976, kterým se výše uvedené zákony změnily a doplnily.*“ (6) Tímto převodem definitivně skončily snahy o vymezení CO samostatným zákonem.

Legislativa v období 1976 – 1989

CO se doposud řídila usnesením vlády č. 49/1958 Sb., o CO Republiky československé a také zákonem č. 40/1961 Sb., o obraně ČSSR. (6) „*CO se v duchu tehdejší praxe řídila usnesením ROS. Tato usnesení významným způsobem ovlivňovala činnost CO v daných časových obdobích. K nejdůležitějším patřily:*

- *Usnesení 25. schůze ROS ze dne 22. dubna 1976 k zabezpečení řízení CO v České socialistické republice a ve Slovenské socialistické republice,*
- *usnesení 29. schůze ROS ze dne 10. listopadu 1978 k Zásadám řízení obrany ČSSR v míru a za branné pohotovosti,*
- *usnesení 31. schůze ROS ze dne 27. listopadu 1980 ke Směrnicím pro uvádění ČSSR do branné pohotovosti.*“ (6)

Na konci roku 1982 byly ROS schváleny Směrnice o CO ČSSR, účinnosti nabyly 1. ledna 1983, a tím bylo zrušeno usnesení vlády č. 49 z roku 1958. Tyto směrnice byly rozčleněny na obecnou a zvláštní část, hlavy, díly, oddíly a články. (9)

„*Obecná část zahrnovala:*

- *poslání CO ČSSR,*
- *hlavní úkoly CO v míru a za branné pohotovosti,*
- *rozsah a povahu opatření CO,*
- *zásady řízení CO ČSSR,*

- *orgány řízení CO ČSSR,*
- *štáby CO ČSSR,*
- *služby CO,*
- *právní poměry osob, plnicích úkoly CO.*“ (6)

Ve zvláštní části byly úkoly orgánů a organizací v CO, obecné úkoly ústředních orgánů ČSSR v CO, specifické úkoly některých orgánů a organizací v ČSSR, úkoly národních výborů všech stupňů v CO, obecné i specifické úkoly společenských organizací Národní fronty ČSSR a materiální, technické a finanční zabezpečení CO ČSSR. Tyto Směrnice však nebyly právním dokumentem, ale pouze aktem řízení. (9)

Legislativa v období 1990 – 1992 – tzv. přechodné období

Po listopadu 1989 byla jedním z prvních kroků ratifikace DP k ŽÚ o ochraně obětí ozbrojených konfliktů. (9) „*Text protokolu byl vyhlášen ve Sbírce zákonů sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 168 Sb., ze dne 23. května 1991 o vázanosti České a Slovenské Federativní Republiky (dále jen „ČSFR) DP I a II k ŽÚ z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů a konfliktů nemajících mezinárodní charakter, přijatými v Ženevě dne 8. června 1977.*“ (6)

V důsledku nového státoprávního uspořádání musely být, alespoň formálně, upraveny a upřesněny Směrnice v CO ČSSR z roku 1982. Proto byl roku 1990 vydán 1. doplněk ke Směrnici o CO ČSSR a roku 1991 2. doplněk ke Směrnici o CO ČSFR. Tyto doplňky byly pouze administrativní a nahrazovaly pojmy a názvy, které přestaly platit. Nebyl změněn obsah ani rozsah úkolů a opatření CO. (10)

Dne 1. srpna 1990 byly vydány Směrnice pro činnost nevojenské části CO ČSFR, pro zabezpečení základních funkcí CO. (10) „*Směrnice zahrnovaly úkoly v těchto oblastech činnosti CO:*

- *Varování a vyrozumění,*
- *protiradiační a protichemické zabezpečení,*
- *kolektivní OO,*
- *ochrana hospodářství,*
- *organizační struktura CO,*

- *příprava štábů, jednotek a zařízení,*
- *příprava obyvatelstva,*
- *řídící a organizační práce,*
- *materiální, technické a finanční zabezpečení.“ (6)*

Legislativa v období 1993 – 1999

Vznikem ČR došlo ke změně podmínek pro fungování CO. „Podle §16, odst. 1 zákona České národní rady č. 21/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 2/1969 Sb., je Ministerstvo obrany (dále jen „MO“) ústředním orgánem státní správy zejména pro zabezpečování obrany ČR, řízení AČR, CO a další.“ (6) Funkci štábu CO ČSSR převzal dne 1. ledna štáb CO ČR. (6)

Dne 17. března 1993 bylo vydáno Usnesení vlády ČR č. 126 ke stavu CO ČR, její struktuře a materiálnímu zabezpečení. Toto usnesení bylo vytvořeno pro fungování systému CO v našich podmínkách a pro jeho transformaci. Přílohou usnesení je Opatření CO ČR. (9,10)

Usnesení č. 126 konstatuje, že nový systém CO se bude řešit současně s novou koncepcí AČR, a že bude zcela respektovat DP I a II k ŽÚ. K vládnímu usnesení byly v dubnu 1993 MO vydány Odborné a metodické pokyny k realizaci opatření CO ČR, jako prováděcí dokument k zabezpečení realizace opatření. (10)

Roku 1993 začaly významné změny v CO. „Činnost CO v roce 1993 byla zaměřena především na:

- *udržování trvalé provozuschopnosti a pohotovosti varovacích a vyznamovacího systému,*
- *údržbu vybudovaného úkrytového fondu a novelizaci plánů ukrytí,*
- *přehodnocení zásad individuální OO v regionech ohrožených možným výronem nebezpečných škodlivin,*
- *vytvoření regionálních a místních sil a prostředků (dále jen „SaP“) s přihlédnutím k potřebám a možnostem, včetně zabezpečení jejich přípravy,*
- *vytvoření předpokladu k navázání spolupráce CO ČR se sousedními státy a pro její začlenění do příslušných mezinárodních organizací a systémů,*

- *stanovení zásad pro využití opatření CO při MS v míru, včetně účasti v regionálních záchranných systémech,*
- *řádné skladování a ošetřování materiálu CO a jeho evidenci,*
- *efektivní a racionální využívání přidělených finančních prostředků v souladu s nově vydanými předpisy.“ (6)*

Rozkazem ministra obrany byl 1. září 1993 zřízen Hlavní úřad CO ČR, který se stal orgánem pro výkon státní správy ve věcech CO. Bylo vydáno Usnesení vlády ČR č.660/1993 Sb., o právní úpravě zabezpečení výkonu státní správy ve věcech OO v působnosti okresních úřadů. Toto usnesení obsahovalo, že štáby CO okresů skončí svoji činnost a jejich úkoly budou plnit oddělení OO. Tato úprava respektovala požadavek zcivilnění výkonu státní správy, neboť na těchto stupních již nepůsobili vojáci z povolání. (9)

V rámci transformace CO došlo v roce 1994 k významným změnám v použitelnosti a působnosti záchranných útvarů CO (dříve vojenských útvarů CO). Zásadní změna nastala 1. ledna 1994, kdy byly záchranné útvary CO převedeny z podřízenosti Generálního štábu AČR do podřízenosti Hlavního štábu CO ČR. S tím také došlo k posílení nezávislosti CO ČR a ke zvýšení odpovědnosti orgánů CO (OO a ochrana materiálních hodnot v případě jakékoliv KS včetně ozbrojeného konfliktu. (6,10)

„Vzhledem k uvedeným skutečnostem byla vydána Směrnice ředitele Hlavního úřadu CO ČR pro uvádění vojenské části CO ČR do vyšších stupňů připravenosti, která vešla v platnost dnem 1. ledna 1994. Směrnice upravuje a řeší:

- *regionální působnost záchranných útvarů (od roku 1997 záchranných a výcvikových základen (dále jen „ZVZ“) CO,*
- *dobu pohotovosti SaP,*
- *použití SaP,*
- *další perspektivy výstavby CO.“ (6)*

Současně vznikla i základna logistiky se sídlem v Olomouci, aby bylo zajištěno komplexní materiálně-technické zabezpečení záchranných útvarů CO. Do její podřízenosti patřily bývalé územní útvary CO, které byly reorganizované na záchranné prapory (dále jen „ZPR“) a mobilizované za branné pohotovosti státu. U každého

záchranného útvaru CO byly vytvořeny základny humanitární pomoci, které byly určeny pro pomoc obyvatelstvu postiženému MS, a to ve formě ošacení, stravování, nouzového ubytování a zdravotnického opatření. (10)

Naše republika se snažila o začlenění do evropských a euroatlantických struktur, a proto po roce 1995 došlo ke změnám v bezpečnostním systému ČR, tyto změny významně ovlivnili i CO. Nejdříve byla roku 1997 přijata Národní obranná strategie ČR, která tvoří koncepční základ pro výstavbu komplexního systému obrany ČR a pro vojenskou strategii. Národní obranná strategie je každým rokem měněna vlivem objektivních změn a potřeb. (6)

Zároveň probíhala snaha o přijetí samostatného ústavního zákona, který by definoval vnější i vnitřní ohrožení státu. Tato snaha vyvrcholila schválením ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR. Tento zákon určuje základní povinnosti státu za různých MS. Velmi významné také je, že zákon ustanovuje zřízení Bezpečnostní rady státu. Z bezpečnostní strategie vychází Vojenská strategie ČR, kterou vláda schválila 29. března 1999, je v ní shrnut komplex principů a zásad souvisejících se zajištěním bezpečnosti státu. Definiuje členství ČR v Severoatlantické alianci (dále jen „NATO“) a zásady přípravy ozbrojených sil k činnostem v KS. (9)

Legislativa v období 2000 – 2015

Ke dni 1. ledna 2000 byly ZVZ převedeny z působnosti Hlavního úřadu CO do působnosti AČR, a to v návaznosti na výše uvedenou vojenskou strategii. (6,10)

Roku 2000 byl vydán rozkaz ministra obrany č. 44, který rozhodl o převedení CO z působnosti MO do působnosti MV. Toto převedení se uskutečnilo až 1. ledna 2001 a od tohoto dne odpovídá za plnění úkolů CO MV ČR. Výkon státní správy ve věcech CO zabezpečuje Generální ředitelství hasičského záchranného sboru ČR. (9)

V polovině roku 2000 bylo také přijato několik nových zákonů, které legislativně vymezili novým způsobem CO. Jedná se o zákon č. 238/2000 Sb., o hasičském záchranném sboru (dále jen „HZS“) ČR, zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému (dále jen „IZS“) a zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení. (6)

Zákon č. 239 o IZS zavedl do našeho právního řádu pojem OO. „Podle § 2 písm. E tohoto zákona se OO rozumí plnění úkolů CO, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku s odvoláním na čl. 61 DP k ŽÚ z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I).“ (11) V souvislosti s CO jsou v tomto zákoně uvedeny pouze pojmy: zařízení CO, materiál CO, stavby CO a požadavky CO. (11)

1.4 Předválečný vývoj československé armády 1918 - 1938

Československá armáda (dále jen „ČSA“) se vytvářela v letech 1918 – 1920 z bývalé rakousko-uherské armády a československých (dále jen „čs“) legií v zahraničí. V roce 1920 došlo ke sjednocení, spočívající ve sloučení domácího a zahraničního vojska. Toto sjednocování trvalo 2 roky a početní stav ČSA byl 150 000 mužů a tvořilo ji v míru 12 pěších divizí, 2 horské brigády a 3 jezdecké brigády. Fungovala vojenská služba v délce 24 měsíců a od roku 1924 už pouze 18 měsíců. Ve 20. letech bylo za hlavního protivníka považováno Maďarsko a tak převažovalo útočné pojetí armády. Na konci 20. let však vývoj armády ustrnul v důsledku snahy odzbrojení Evropy a snižování finančních výdajů. Zcela nejhorší situace nastala na začátku 30. let během velké hospodářské krize. (13)

V reakci na tyto skutečnosti byla připravena modernizace a reorganizace ČSA. V rámci těchto změn byl zvýšen počet pěších divizí, zavedena dvouletá vojenská služba a velitelství sborů a také byly reorganizovány jezdecké a horské brigády. Pozadu nezůstaly ani změny a rozvoj letectva, tanků, motorizace, protitanková obrana apod. Zahájila se výstavba stálého opevnění, které mělo za války snížit početní převahu protivníka a také se uzavřela smlouva o spolupráci se Svazem sovětských socialistických republik (dále jen „SSSR“), oboje roku 1935. (13)

Prestiž armády ve veřejnosti stále rostla, a to hlavní zásluhou prezidenta Eduarda Beneše, protože se zajímal o vojenské záležitosti a prosadil vyšší finanční prostředky, a to až 8% hrubého domácího produktu. Po změně protivníka, od začátku 30. let, kterým nyní bylo Německo, začala převažovat obranná koncepce, ale na útočné akce se ani tak nerezignovalo. Postupem se formovala samostatná čs. vojenská doktrína,

která byla založená na pružné obraně a organizovaném ústupu před silnějším protivníkem. (13,14)

Reorganizace ČSA trvala několik let a byla ukončena roku 1938, v míru byl početní stav vyšší než 200 000 mužů a armáda se skládala ze 7 velitelství sborů, 17 pěších divizí a 4 rychlých divizí. Díky dobrému výcviku a výzbroji, patřila naše armáda k nejlepším armádám Evropy. Její výzbroj byla z velké většiny domácího původu a vyráběly ji známé české zbrojovky. Stejný rok se zintenzivňovaly přípravy na hrozící válečný konflikt, a v květnu 1938 byla vyhlášena částečná mobilizace a do konce září byla hotová všeobecná mobilizace. V tuto chvíli byla ČSA složena ze 14 velitelství sborů, 37 pěších divizí, 4 rychlých divizí a ve zbrani byl 1 100 000 mužů. (15)

ČSA se podílela na evakuaci pohraničních oblastí a zajištění nových státních hranic, po podpisu mnichovské dohody. Armáda se do konce roku 1938 vrátila k mírové organizaci a nastala mobilizace. Nakonec byla ČSA roku 1939 rozpuštěna z důvodů okupace, řada jejich příslušníků se zapojila do domácího či zahraničního odboje a bojovali za osvobození naší země. (14,15)

1.5 Poválečný vývoj

Vývoj v letech 1945 – 1948

Po konci 2. světové války se urychleně začala obnovovat ČSA. Základní složky představovaly čs. vojenské jednotky, zformované v letech války v zahraničí, a nově vytvořené domácí útvary. Tato skutečnost vytvořila nový zdroj armádních tradic, které byly vzápětí začleněny. Organizační struktura ČSA musela být obnovena a vycházela z meziválečné organizace. Za jediného protivníka bylo označeno Německo a na základě tohoto předpokladu byla stanovena organizace a částečně i dislokace ČSA, také byl nastaven důraz na obnovu a výběr tradic. V těchto armádních tradicích se poprvé objevilo antiněmecké zaměření, které se dále stupňovalo. (13,16)

V létě 1945 bylo při obnově armády užito organizačních rámců, které byly známé z meziválečného období. V regionech se armádní jednotky a vyšší velitelství hlásily k tradici prvorepublikových jednotek, ale také k tradici legionářské. S těmito iniciativami se v první fázi obnovy armády muselo počítat, a tím se opakovala situace

z roku 1920. V tomto roce se zahraniční jednotky začleňovaly pouze do připravené organizační struktury. Na Slovensku se v poválečném období začaly objevovat pokusy o vytvoření národních jednotek a velitelství se slovenskými tradicemi. (16)

Území naší republiky bylo rozděleno do čtyř oblastí a vzniklo 16 divizí, které doplňovali dělostřeleckou divizi a tankový sbor. ČSA se potýkala s nedostatkem lidských i materiálních zdrojů, velmi se projevil úbytek obyvatelstva, z důvodu odsunu Němců a části Maďarů. Materiální požadavkům nemohlo být vyhověno, protože ekonomika byla po válce zcela na dně a národní hospodářství nebylo schopné pokrýt tyto požadavky. Reakcí na tyto problémy byla reorganizace provedená roku 1947. Zanikla tak řada sborů a divizí, byly sníženy počty osob a techniky. Tento trend pokračoval i v dalších letech. (13,16,17)

Vývoj politické situace měl rozhodující význam pro udržení kontinuity armády, začala se prosazovat politizace tradic pod vlivem Komunistické strany československé (dále jen „KSČ“), a jakákoli připomínka armády demokratického státu měla být vymazána. Díky tomu systém tradičních pojmenování a názvů měl pouze krátkou životnost. (17)

Vývoj v letech 1948 – 1955

V roce 1948 nastaly výrazné změny ČSA, které způsobily politické změny v Československu. KSČ se v únoru 1948 snažila své postavení zabezpečit plným ovládnutím státních struktur a také armády. Jako první proběhla tzv. očista velitelského sboru, která skončila roku 1952. Tím nastala totální destrukce důstojnického sboru a plná diskontinuita armády meziválečné, částečně poválečné, s „novou“ armádou. (18) Upravovala se také organizace a dislokace ČSA v letech 1948 až 1950. Zásadní organizace, podle sovětského vzoru, proběhla na konci roku 1950, které zahrnovali i zrušení stávajících oblastí a vytvoření 1. vojenského okruhu v Čechách a 2. vojenského okruhu na Moravě, Slezsku a Slovensku. Diskontinuita v oblasti armádních tradic se realizovala tzv. „salámovou taktikou“, což znamenalo postupné odřezávání a likvidování jednotlivých prvků. Vojenská terminologie se také komplexně

změnila a hojně využila sovětských zkušeností (střelecké útvary, vojenské zástavy apod.). (17,18)

Od počátku 50. let čs. armáda dostávala velké dodávky nové bojové techniky vyráběné v SSSR. Intenzivně se vytvářeli nové svazky a útvary, zvyšoval se počet příslušníků, který roku 1953 dosáhl až 300 000 osob. Vytvořilo se 29 divizí, z toho 10 leteckých divizí, 2 divize protivzdušné obrany státu a 17 divizí pozemského vojska. (13)

Tradice druhého odboje prodělaly snad největší odklon od reality, zmizely připomínky o zahraničním odboji mimo SSSR a také nekomunistický odboj doma. Tyto události vedly k vytvoření teorie dvou center odboje, které jsou vzájemně protikladné, a prosazují se v nich prvky třídního a stranického pohledu. Tím se otevřel prostor k zásadnímu přepsání historie ve prospěch moskevského vedení a komunistického odboje. Roku 1954 se změnilo pojmenování z ČSA na ČSLA. (16,18)

Komunistické chápání tradic se nedokázalo plně odpoutat od minulosti, toto ahistorické pojetí a automatické přebírání všech sovětských modelů často vytvářely velmi nelogické a paradoxní výsledky. V roce 1955 nastaly změny, které souvisely se snahou o absolutní diskontinuitu, v pojmenování a názvech útvarů, které rozsahem překonaly vše, co bylo vykonáno. Zároveň byla armáda zneužívána k perzekuci části obyvatelstva zařazováním tzv. politicky nepohodlných osob do pomocných technických praporů. (13, 18)

Vývoj v letech 1955 – 1970

Výrazným mezníkem v rozvoji ČSLA byl vstup Československa do Varšavské smlouvy dne 14. května 1955. Ve smlouvě byla zakotvena vzájemná úzká vojenská spolupráce se sovětskou armádou a v naší armádě se nesmělo dít nic bez vědomí a souhlasu jejího velení. ČSLA se začala zúčastňovat spojeneckých vojenských cvičení a změnil se i charakter výcviku, jelikož se předpokládalo vedení války za použití ZHN. (13,16)

Dne 31. března 1955 uzákonil Rozkaz prezidenta republiky ty nejrozsáhlejší změny za celou dobu existence ČSLA. Tímto rozkazem v podstatě armáda změnila svou vnější

formu. Bohužel změny v číslování vedly k tomu, že číslování bylo přerušované a nelogické, toto nám zůstalo jako dědictví až do dnešní doby. Vše, co jednotlivé útvary, pluky a divize spojovalo s jejich historií, a tím i dějinami státu a obyvatelstva, téměř zmizelo. (19)

Organizační systém naší armády byl nahrazen novým systémem, který přesně kopíroval změny probíhající v sovětské armádě. Takto reorganizovanou armádu tvořilo roku 1958 asi 180 000 vojáků zařazených do 22 divizí a řady samostatných brigád a pluků. (17)

V 60. letech vyvrcholily pokusy o odmítnutí praktik bezduchého napodobování sovětského vzoru a o návrat k vlastním tradicím a dějinám. Nejvýraznější národní uvědomění se prosadilo až v srpnových dnech roku 1968 ve formě odporu proti zásahu vojsk Varšavské smlouvy na našem území. Tedy v době, které předznamenávala budoucí likvidaci veškerých národních představ. Po vpádu vojsk SSSR byla prováděna rozsáhlá reorganizace ČSLA, spojené se snížením počtu příslušníků a převodu organizační struktury. (16,19)

Vývoj v letech 1970 – 1989

Za hlavní „hřích“ obyvatelstva i stranické elity Československa byl označen nedostatek proletářského a socialistického internacionalismu. A tak byla okupace, v duchu nápravy, označena za internacionální pomoc. Této nápravě i trendům se nesměla vyhnout ani armáda, která měla na starosti obranu západní hranice a kladně působit na mladou mužskou generaci. Důležitou funkcí armády byla i sounáležitost s armádami tzv. spřátelených zemí, a proto prošly změnami i názvy útvarů. Novým prvkem naší armádní tradice se objevily pluky a prapory československo-sovětského, bulharského, polského, kubánského, korejského, čínského a dalších přátelství. (16)

Proces normalizace, který v 70. letech nastal, poznamenal ČSLA, z důvodu odchodu politicky nevyhovujících osob z armády. Díky okupaci byly některé vojenské jednotky zrušeny, např.: některé brigády byly zrušeny a místo nich vznikly pluky, které nesměly být spojovány s původní zrušenou brigádou. Opětovně se kopírovali sovětské organizační struktury a zaváděla se modernizace techniky. V polovině 70. let

se v armádních i společenských aktivitách začala projevovat úplná apatie, konzervování minulého a odmítání jakýchkoli novinek. Roku 1976 byla do složení armády od MV převedena CO. (13)

80. léta poznamenalo napětí mezi SSSR a USA, a proto se urychleně zaváděly nové druhy techniky a na našem území se rozmísťovaly nové útvary armády SSSR. Reálné a historické zkušenosti podložené tradicemi prakticky přestaly existovat. Díky těmto událostem šel celý politický totalitní systém a armáda ke svému listopadovému kolapsu. (16)

Vývoj v letech 1989 – 1992

Po Sametové revoluci dne 17. listopadu 1989 došlo novelou branného zákona ke zkrácení vojenské základní služby z 24 měsíců na 18 měsíců a k přijetí zákona o civilní službě. Současně byla podepsána dohoda o stažení sovětských vojsk z našeho území a dnem 1. července 1991 zanikla Varšavská smlouva. (13)

Změna politického systému v Československu se odrazila, na obyvatelstvu, příklonem k tradičním hodnotám, které byly dány tisíciletou historickou kontinuitou českého státu. Zároveň docházelo k zesilování nacionálních myšlenek, a to hlavně na území Slovenska, což destabilizovalo politickou situaci, ale také posílilo tradicionalistický historismus v celých českých zemích. (13,16)

Posílení historického povědomí nastalo i v armádní sféře a ukázalo se, že ovlivňování příslušníků ČSLA politickým primitivismem totalitního systému, v duchu tzv. bojových a revolučních tradic, nezanechalo stopy ve vědomí většiny vojáků a velitelského sboru. Okolí vojenských útvarů se stalo hlavním iniciátorem návratu k tradicím a názvům jednotek ČSLA. Dnem, 14. března, vyhlášením zákona č.74/1990 Sb., byl změněn název armády zpět na ČSA. (16)

Na přelomu roku 1991 a 1992 se zrušilo vojenské rozdělení republiky a nově vznikla Vojenská velitelství ZÁPAD, VÝCHOD a STŘED. Tradice v roce 1992 musely být na čas postaveny stranou v důsledku důležitějších úkolů, jako byla redislokace, vytvoření nové organizace a dělení bývalé ČSA z důvodu rozdělení ČSFR na dva samostatné státy. (16,20)

Vývoj od roku 1993

Po rozdělení ČSFR na dva zcela samostatné státy se musela rozdělit i ČSA, a to na AČR a Armádu Slovenské Republiky, které převzaly i všechny mezinárodní závazky ČSA. V letech 1993 až 1999 prošla AČR vysoce složitým procesem snižování stavů a vytváření nových organizačních struktur. Mezníkem v její výstavbě bylo přijetí ČR do NATO dne 12. března 1999. (20)

2 Výzkumná otázka a metodika výzkumu

2.1 Výzkumná otázka

Pro tuto práci byla stanovena výzkumná otázka: Jaký je trend vývoje CO v armádě v ČR od roku 1989?

2.2 Metodika

Studium a sběr dostupných vojenských a civilních dokumentů od roku 1989 a provedení jejich rešerše. Zpracování přehledu vývoje CO v armádě v ČR od roku 1989.

Data z vojenských dokumentů byly čerpány z webových stránek jednotlivých útvarů, webové stránky 15. ŽP a ze dvou knih o historii a vývoji armády u nás.

Z civilních dokumentů, které se týkají civilní ochrany a armády po roce 1989, jsem si pro práci vybrala zákon č. 239/2000 Sb., o IZS, zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro KS, zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR, zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR a ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR. Dále jsem čerpala z různých směrnic, dohod a smluv, které se dotýkají oblasti CO. Hlavním dokumentem, který vznikl již před rokem 1989, jsou ŽÚ a jejich DP I a II ze dne 12. srpna 1949. Tyto dokumenty jsem pro zpracování práce také použila.

3 Výsledky

3.1 Vznik a historie 15. ženijního pluku

Z důvodu reformy AČR vznikla dne 1. prosince 2003 15. ženijní záchranná brigáda (dále jen „ŽZB“), jejíž velitelství bylo vytvořeno v posádce Bechyně. Tato brigáda převzala do své podřízenosti ZVZ od Velitelství sil podpory a také 151. ženijní záchranný prapor (dále jen „ŽZPR“) Bechyně od 4. brigády rychlého nasazení. Činnost brigády byla zahájena v následující struktuře: (21)

Obrázek 1 Struktura 15. ženijní záchranné brigády

Zdroj: 21 (zenijnibrigada.army.cz)

Tabulka 1 Počet osob 15. ženijní záchranné brigády – rok 2003

Zkratka	Název	Vojáci	Občanští zaměstnanci	Celkem
Vel. 15. ŽZB	Velitelství 15. ženijní záchranné brigády	132	7	139
151. ŽZPR	151. ženijní prapor	698	19	717
71. ZVZ	71. záchranná a výcviková základna	413	91	504
72. ZVZ	72. záchranná a výcviková základna	413	91	504
73. ZVZ	73. záchranná a výcviková základna	413	91	504
74. ZVZ	74. záchranná a výcviková základna	413	91	504
75. ZVZ	75. záchranná a výcviková základna	428	98	526
Celkem	15. ženijní záchranná brigáda	2910	488	3398

Zdroj: Vlastní

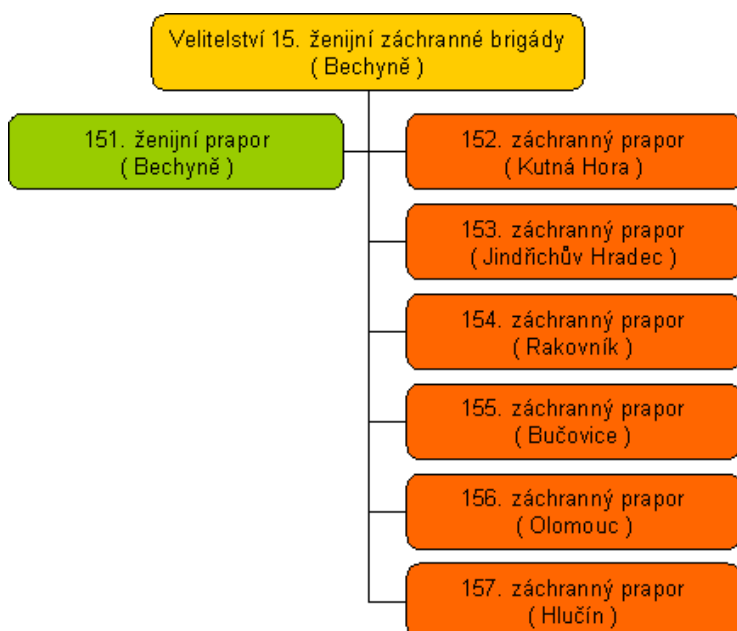
Profesionalizace, organizační a dislokační změny

Po vytvoření 15. ŽZB bylo nutné vytvořit ze ZVZ záchranné prapory a tím změnit vnitřní organizační struktury útvarů, ale lépe vyhovovaly. Odloučené prvky 151. ŽZPR se z Týna nad Vltavou přestěhovaly do Bechyně a byl vytvořen samostatný 157. záchranný prapor Hlučín. (21,22)

V roce 2004 provedly VZÚ 40 zásahů na vyžádání, ve kterých nejvíce pomáhaly odstraňovat následky dopravních nehod těžkých vozidel, likvidovat požáry a pátrat po pohřešovaných osobách. Největším z těchto zásahů bylo odstraňování následků bouře a silného větru v obci Litovel, kde zasahovalo 100 osob a 20 kusů techniky. (21)

V bechyňském praporu byli specialisté, kteří plnili úkoly zabezpečení mírových misí a také prováděli pyrotechnické asanace vojenských výcvikových objektů a prostorů, která armáda již opustila. V roce 2004 se jednalo o prostory o rozloze 1050 ha. (21)

Hlavní úkoly profesionalizace a organizačních změn byly splněny ke dni 1. ledna 2005, avšak některé prapory přešly do cílové struktury až dne 1. července 2005. Roku 2005 byla 15. ŽZB největší brigádou AČR, čítala 2111 vojáků a 462 občanských zaměstnanců. (22)

Obrázek 2 Struktura 15. ženijní záchranné brigády rok 2005

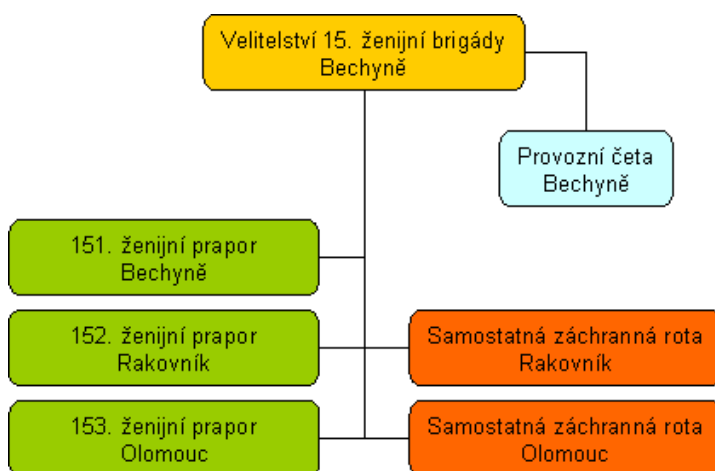
Zdroj: 21 (zenijnibrigada.army.cz)

Tabulka 2 Počet osob 15. ženijní záchranné brigády – rok 2005

Zkratka	Název	Vojáci	Občanští zaměstnanci	Celkem
Vel 15. ŽZB	Velitelství 15. ženijní záchranné brigády	124	6	130
151. ŽPR	151. ženijní prapor	695	16	711
152. ZPR	152. Záchranný prapor	217	78	295
153. ZPR	153. záchranný prapor	217	78	295
154. ZPR	154. záchranný prapor	217	78	295
155. ZPR	155. záchranný prapor	217	78	295
156. ZPR	156. záchranný prapor	229	78	307
157. ZPR	157. záchranný prapor	195	50	245
Celkem	15. ženijní záchranná brigáda	2111	462	2573

Zdroj: Vlastní

Dne 1. října 2008 byla 15. ŽZB reorganizována na 15. ženijní brigádu (dále jen „ŽB“), která sestávala ze 151. ženijního praporu (dále jen „ŽPR“) v Bechyni, 152. ŽPR a SZR v Rakovníku a 153. ŽPR a SZR v Olomouci. (22)

Obrázek 5 Struktura 15. ženijní brigády

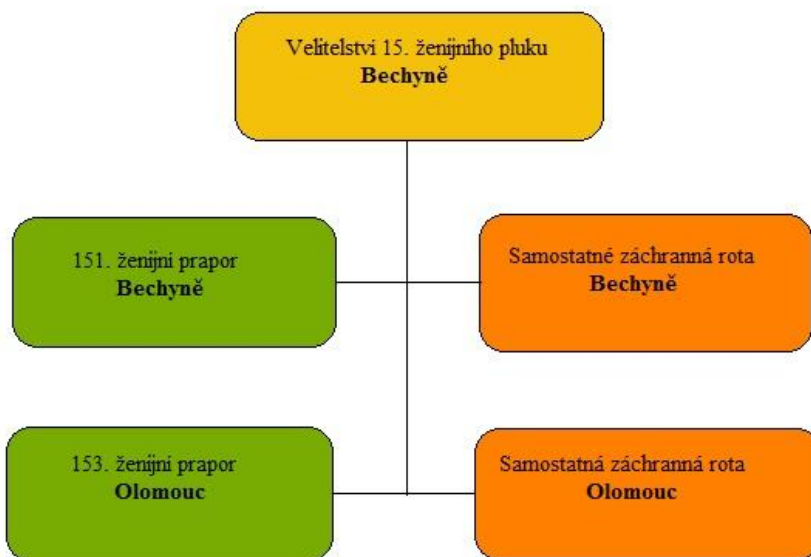
Zdroj: 21 (zenijnibrigada.army.cz)

Tabulka 3 Počet osob 15. Ženíjní brigády – rok 2008

Zkratka	Název	Vojáci	Občanští zaměstnanci	Záchranná rota	Celkem
Vel. 15. ŽB	Velitelství 15. ženijní brigády	119	6	0	125
151. ŽPR	151. ženijní prapor	697	11	112	820
152. ŽPR	152. ženijní prapor	692	11	109	812
153. ŽPR	153. ženijní prapor	701	11	106	818
Celkem	15. ženijní brigáda	2209	39	327	2575

Zdroj: Vlastní

Díky další reorganizaci, dne 1. prosince 2013, byl vytvořen 15. ženijní pluk (dále jen „ŽP“), jehož velení a 151. ŽPR jsou umístěny v posádce Bechyně a 153. ŽPR v posádce Olomouc. Součástí těchto praporů jsou i samostatné záchranné rotty. (22)

Obrázek 6 Struktura 15. ženijního pluku

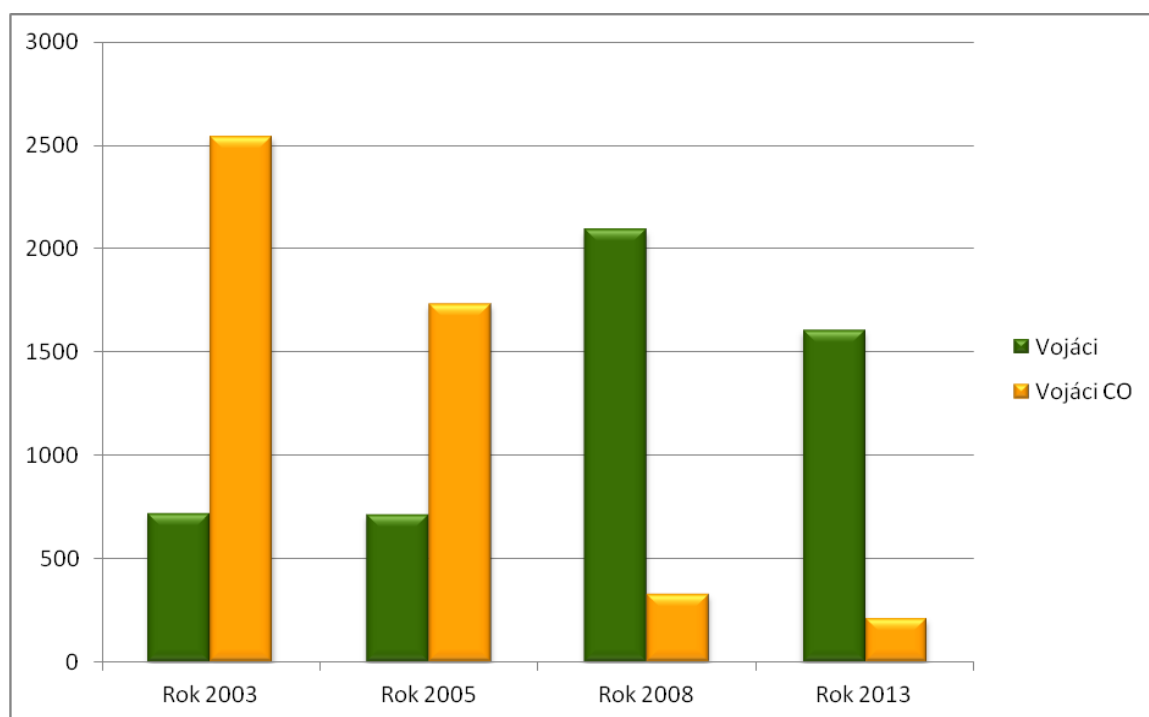
Zdroj: Vlastní

Tabulka 4 Počet osob 15. ženijního pluku – rok 2013

Zkratka	Název	Vojáci	Občanští zaměstnanci	Záchranná rota	Celkem
Vel. 15. ŽP	Velitelství 15. ženijního pluku	136	7	0	143
151. ŽPR	151. ženijní prapor	807	13	108	928
153. ŽPR	153. ženijní prapor	798	13	102	913
Celkem	15. ženijní pluk	1741	33	210	1984

Zdroj: Vlastní

Na níže uvedeném grafu můžeme vidět, jak se počet vojáků a vojáků CO změnil od roku 2003 do roku 2013. Je velmi patrné, že počty normálních vojáků se zvyšují, zatímco počty vojáků CO se snižují.

Graf 1 Porovnání počtu vojáků a vojáků CO

Zdroj: Vlastní

Úkoly 15. ženijního pluku

Úkoly tohoto pluku se dělí na dvě části. První částí je ženijní podpora vojsk, kdy musejí být zabezpečeny úkoly ženijních vojsk, jako je ženijní průzkum, odminování, zabezpečení překonávání překážek, podpora předsunutého letectva, odtarasování a úprava cest, zatarasování a ničení, maskovací opatření, udržování prostorů rozmístění vojsk a míst velení apod.). Ženijní podpora vojska v zahraničních misích, odstranění a likvidaci nevybuchlé munice. (22,23)

Druhou částí je pomoc civilnímu obyvatelstvu pomocí plnění humanitárních úkolů CO, ZaLP, vyprošťovací a další neodkladné práce při MU, KS či jiných závažných situacích, které ohrožují nebo mohou ohrožovat životy, zdraví a majetek obyvatelstva anebo životní prostředí. Těmito situacemi se rozumí požáry, povodně, extrémní mrazy, antropogenní katastrofy..). Slouží také jako podpora a doplnění základních složek IZS. (22)

3.2 Ženijní prapory

Historie ženijních praporů

ŽPR nejsou nic jiného než původní jednotky CO, které se díky profesionalizaci AČR několikrát přejmenovali a bylo několikrát změněno jejich zařazení v organizaci AČR. Již od konce 2. světové války byl nutný vznik jednotek CO neboli armádních sil, které by pomáhaly chránit civilní obyvatelstvo před živelní pohromou či jinou MU na postiženém území. Prapory CO v letech 1955 – 1989 spolupůsobili na mnoha stavbách a při ženijních zásazích. Zapojeny byly např. do likvidace sněhové kalamity v Praze roku 1969, likvidace nevybuchlé munice v letech 1959 – 1960, následků požáru v národním parku MITAS Praha nebo odstraňování následků průmyslové havárie v Pardubicích – Semtíně roku 1984. (21)

Zaslouženou proslulost a potřebné materiální a finanční zabezpečení získaly jednotky CO až po roce 1989. Typickým znakem se stal symbol oranžového kolečka s modrým trojúhelníkem uvnitř a také oranžový baret. (21,23)

Díky profesionalizaci AČR byly přejmenovány na VZÚ a jejich podřízenost si se měnila velmi často. Před konečným pojmenováním ŽPR se jednotky označovaly jako ZVZ a ŽZPR. (22)

Struktura a úkoly ženijních praporů

ŽPR jsou dnes jen dva, a to 151. ŽPR dislokován v Bechyni a 153. ŽPR dislokován v Olomouci, součástí praporů jsou i SZR. Tyto roty jsou primárně určeny k podpoře IZS. Jejich rozmístění je z důvodu působnosti, prapor Bechyně má působnost pro Čechy a prapor Olomouc má působnost pro Moravu a Slezsko. Velitelství a štáb 15. ŽP, pod který patří oba ŽPR, je právě v jihočeské Bechyni. (21,25)

Prvním z hlavních úkolů ŽPR je bojová a všeobecná ženijní podpora všech druhů činností a operací AČR. Druhým je podpora IZS a plnění humanitárních úkolů CO při pohromách nebo při jiných závažných situacích, které ohrožují životy, zdraví, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí, za míru i v období války. (25)

ŽPR jsou nasazovány na velké množství úkolů, jako jsou likvidace uhynulých zvířat, zásahy při povodních, požárech, likvidace následků MU i potencionální odstranění škod po teroristickém útoku. Jsou také schopny zajistit specifické úkoly, jako např. trhací a demoliční práce, potápěčské práce či pomoc extrémně zasněženým oblastem. Největší výhodou je jejich těžká vojenská technika, která je výkonnější než hasičská technika na tyto úkoly. (25)

Záchranné roty praporů mohou v případě potřeby vytvořit záchranný tým pro humanitární a záchranné operace mimo území ČR. Tento tým může být nasazen kdekoli na světě, je začleněn do systému hotovostního ujednání Organizace spojených národů (dále jen „OSN“) a jeho počet je 40 osob. (22)

Aktivace ŽPR probíhá dvěma způsoby. Prvním způsobem je aktivace na vyžádání nehrozí-li nebezpečí z prodlení, o které může požádat MV, primátor hlavního města Prahy, hejtmani krajů a starostové obcí, v jejichž obvodu došlo k MU. Vyžádání musí být směřováno k Náčelníku generálního štábu (dále jen „NGŠ“) AČR prostřednictvím příslušného operačního a informačního střediska (dále jen „OPIS“) HZS. (25)

Druhým způsobem aktivace je na vyžádání hrozí-li nebezpečí z prodlení, o které může požádat MV, primátor hlavního města Prahy, hejtmani krajů a starostové obcí, v jejichž obvodu došlo k MU, velitel zásahu a velitel jednotky požární ochrany žádají prostřednictvím OPIS HZS u velitele VZÚ, u velitele vojenského útvaru nebo náčelníka vojenského zařízení, které je nejbližší místu pohromy. Oba velitelé musejí neprodleně informovat NGŠ. (25)

Možnosti ženijních praporů

Jednotky ŽPR musejí být neustále připraveny k nasazení. Jejich nasazení je možné ve čtyřech složených, která jsou závislá na daných situacích. (24)

- Materiální základna humanitární pomoci, u které je pohotovostní doba k nakládání materiálu 360 minut po vyžádání a 24 hodin do jejich plného nasazení na určeném místě pomoci. Musí být schopna zabezpečit ubytování a životní potřeby pro 450 osob (3 x 150 osob). (25)
- Záchranný odřad, který musí vyjet do 240 minut od vyžádání. Skládá se ze dvou čet, a to Záchranné vyprošťovací a Záchranného odřadu dekontaminace. Čety se skládají celkem ze 43 osob a 23 kusů techniky. Provádí záchranné práce a plní humanitární úkoly CO. Jeho SaP jsou rozděleny do rot, čet a družstev. (24)
- Výjezdová záchranná jednotka, která musí vyjet do 60 minut od vyžádání. Skládá se z 8 lidí (velitel, chemik, ženista, hasič a 4 řidiči) a ze 4 kusů techniky (dva automobilové vyprošťovací jeřáby, nákladní Tatra T815, která je vybavena zásahovými prostředky s vlekem vybaveným ekologickými prostředky). Jedná se o průzkumnou jednotku ŽPR. Provádí průzkum, zda jsou průjezdné komunikace z místa posádky do místa zásahu. Upřesňuje kolik SaP je potřeba k likvidaci pohromy, zhodnocuje situaci v místě pohromy a tyto informace předává operačnímu středisku útvaru. Provádí záchranné práce v místě zásahu a upřesní činnost pro záchranný odřad po jeho příjezdu na místo. (24,25)

- Logistická podpora, která musí vyjet do 360 minut po vyžádání. Ve většině případů slouží k přímé podpoře záchranného odřadu, který provádí dlouhotrvající práce. Jeho složení je 8 příslušníků logistické roty a 5 kusů techniky (pojízdné kuchyně, zásobovací vozidla na pitnou vodu s přívěsem, zásobovací vozidla na pohonné hmoty a nákladní Tatra T815 s vlekm). (25)

Materiální základna humanitární pomoci

Slouží k zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva zasaženého MU, zajišťuje tak ubytování, ošacení a stravování na nezbytně nutnou dobu. Její výstavba a zabezpečení provozu trvá maximálně 12 hodin. Potřebný materiál pro její rozvinutí a vybavení zabezpečují SaP záchranných útvarů (30 osob a 10 nákladních automobilů). Základna je členěna na přijímací středisko (prohlídky, hygiena, přestrojení), zdravotnické středisko (vyšetření, izolace, léčení), prostor pro oddělené ubytování, prostor pro osobní hygienu, stravovací středisko a prostor pro zabezpečení personálu (skladovací prostory, ubytování personálu, zdrojové agregáty). Je pouze provizorní a osoby jsou odtud postupně odesílány do dalších stacionárních humanitárních zařízení. (24,25)

„Základna se rozvine, pokud nastanou tyto situace:

- *Živelná pohroma,*
- *Přírodní katastrofa,*
- *Ekologická či průmyslová havárie,*
- *Nutnost použití nouzového ubytování, při provádění částečné nebo úplné evakuace,*
- *Migrace velkých skupin obyvatelstva,*
- *V době válečného konfliktu – poskytnutí materiálu pro základní vybavení úkrytů pro civilní obyvatelstvo.“ (24)*

Vybavení a technika ženíjných praporů

ŽPR vlastní specifickou těžkou techniku, která může být použita při MU. K této technice patří:

- „Automobilový jeřáb AD-28,
- Pásový buldozer D-686,
- Vyprošťovací automobily AV-14 a AV-15,
- Univerzální dokončovací stroj UDS-110 a UDS 214,
- Pásový obojživelný transportér PTS-10,
- Kolový nosič KN-251,
- Vyprošťovací tank VT-72,
- Ženíjní stroj ŽS-55
- Praga V3S (cisternový, dekontaminační, nákladní automobil),
- Tatra T-815 (zásahový, cisternový, chemicko-technický, osvětlovací, sklápěčka, nákladní automobil),
- Chemický průzkumný automobil UAZ-469,
- Terénní automobil Land Rover Defender 110,
- Pojízdne elektrocentrály EC 60kW.“ (25)

K vybavení ŽPR patří také protichemické a dekontaminační systémy, obleky a detektory, potápěčské komplety, komunikační radiostanice, zdravotnický materiál a další nutné vybavení, které je potřebné ke zvládnutí specifických KS. Často se jedná o velmi specifické vybavení, které nemá žádný jiný útvar AČR ani žádná ze složek IZS. (23,25)

Samostatné záchranné roty

Cílem SZR je pomáhat obyvatelstvu v rámci IZS. Vojenští záchranáři z těchto rot jsou připraveni pomoci při vzniku živelních pohrom a průmyslových katastrof, a to specializovanou technikou a dovednostmi. V rámci IZS jsou určeny pro případy těžšího charakteru a případy, kdy síly ostatních složek IZS nejsou schopny dosáhnout CO. V současné době máme pouze SZR v posádce Bechyně a posádce Olomouc. (24)

Hlavními úkoly v rámci IZS:

- Poskytnutí podpory IZS a Policii ČR,
- Výstavba materiální základny humanitární pomoci,
- Zajistit vyčleněné SaP v požadované pohotovosti k podpoře IZS,
- Zřizování dekontaminačních míst při haváriích v jaderných elektrárnách Dukovany a Temelín,
- Vyčleňování záchranného týmu pro OSN/EU. (24)

Další humanitární úkoly v oblasti CO, pro které jsou vojáci záchranných rot vycvičeni, jsou například tyto:

- Záchranné práce včetně záchrany osob,
- Vyhledávání a vyprošťování osob ze závalů a trosek budov,
- Průmyslové a ekologické havárie,
- Potápěčské práce,
- Řešení složitých dopravních nehod,
- Vyprošťování havarované techniky,
- Radiační a chemické havárie (dekontaminace osob a techniky),
- Likvidace polomů,
- Zásobování materiálem pro humanitární potřeby,
- Evakuace obyvatelstva včetně zabezpečení nouzového ubytování,
- Nouzové zásobování pitnou vodou,
- Hašení rozsáhlých požárů,
- Likvidace následků uhynulých živočichů,
- Odstraňování následků živelních pohrom,
- A další. (24,25)

3.3 Legislativa

SaP záchranných útvarů se nasazují v souladu s těmito dokumenty:

- Zákon č. 239/2000 Sb., o IZS
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení
- Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro KS

- Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR
- Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR
- Zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR
- ŽÚ a DP I a II
- Rámcová smlouva mezi MV a MO „O spolupráci v oblasti IZS“
- Rámcové smlouvy s jednotlivými HZS krajů
- Směrnice NGŠ AČR k nasazování SaP AČR v součinnosti se složkami IZS a k plnění úkolů Policie ČR
- Realizační dohoda o poskytnutí podpory při radiální havárii jaderné elektrárny Temelín a Dukovany (24)

3.3.1 Zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky

Jedná se o ústavní zákon ze dne 22. dubna 1998. Jeho základní ustanovení pojednává o základních povinnostech státu, jimiž jsou zajištění svrchovanosti a územní celistvosti ČR, ochrana životů, zdraví občanů a majetkových hodnot a také ochrana demokratických základů ČR. Bezpečnost naší republiky zajišťují ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory a havarijní služby. (26)

„Je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost, územní celistvost, demokratické základy ČR nebo ve značném rozsahu vnitřní pořádek a bezpečnost, životy a zdraví, majetkové hodnoty nebo životní prostředí anebo je-li třeba plnit mezinárodní závazky o společné obraně, může se vyhlásit podle intenzity, územního rozsahu a charakteru situace nouzový stav, stav ohrožení státu nebo VS.“(26)

Nouzový stav se vyhláší, pokud nastane živelní pohroma, ekologická nebo průmyslová havárie, nehoda nebo jiné nebezpečí. Stav ohrožení státu je vyhlášen, pokud je ohrožena svrchovanost, územní celistvost nebo demokratické základy naší republiky. (26)

3.3.2 Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky

Tento zákon je platný ode dne 12. října 1999 a účinnosti nabyl dne 1. prosince 1999. Zákon obsahuje postavení, úkoly, členění, řízení, přípravu a vybavení, ozbrojených sil ČR, vojenským materiálem. (27)

Základní pojmy

„Armáda je základem ozbrojených sil a organizačně se člení na vojenské útvary, vojenská zařízení a VZÚ, které se mohou slučovat do větších organizačních celků.“ (27)

Vojenským útvarem se rozumí samostatná bojová nebo výcviková součást ozbrojených sil. VZÚ je samostatná součást armády, která je určena k plnění humanitárních úkolů CO, a která se připravuje k plnění úkolů CO za VS (DP k ŽÚ o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů). (27)

VZÚ mají potřebný vojenský materiál k plnění humanitárních úkolů CO při pohromách nebo jiných závažných situacích, které ohrožují životy a zdraví občanů, majetkové hodnoty a životní prostředí. Plní i další úkoly podle zvláštního právního předpisu, např. zákon č. 239/2000 Sb., o IZS. (27)

„Pohromami se rozumějí zejména živelní pohromy, požáry, průmyslové a ekologické havárie, které ohrožují životy, zdraví, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí.“ (27)

Úkoly ozbrojených sil a armády

„Ozbrojené síly se podílejí na činnostech ve prospěch míru a bezpečnosti, a to zejména účastí na operacích na podporu a udržení míru, záchranných a humanitárních akcích; do těchto operací a akcí se mohou vojáci z povolání vysílat i jako jednotlivci.“ (27)

„Ozbrojené síly jsou oprávněny užívat na vojenském materiálu určeném k humanitárním účelům mezinárodně platné rozeznávací znaky pro vojenskou zdravotnickou službu, vojenský duchovní personál a CO.“ (27)

Armádu lze využít k plnění úkolů, jako jsou ZaLP při živelních pohromách či jiných závažných situacích, které ohrožují životy a zdraví občanů, majetkové hodnoty

nebo životní prostředí. Pokud správní úřady, orgány územní samosprávy, požární ochrana či vojenské záchranné útvary nebudou schopni svými silami zvládnout tyto práce, budou nasazeny vojenské útvary a vojenské zařízení, které mají potřebný vojenský materiál. (27)

Za použití vojenské techniky se využívá k odstranění jiného nebezpečí. Jedná se o techniku s nezbytně nutnou obsluhou. Použití této techniky mohou vyžadovat vedoucí správních úřadů, orgánů územní samosprávy, požární ochrany právnických osob a to u NGŠ. (27)

Zabezpečuje leteckou zdravotní dopravu pouze v případě, že SaP pro zajištění letadel pro zdravotnickou záchrannou službu nestačí. Armáda včetně letadel, poskytuje také vojenský zdravotnický personál leteckých výjezdových skupin a leteckou dopravu transplantátů, lékařů a zdravotnického personálu. Vše po dohodě MV a ministerstva zdravotnictví. (27)

3.3.3 Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky

Tento zákon je platný ode dne 12. října 1999 a účinnosti nabyl dne 1. prosince 1999. Obsahuje §44, který rozhoduje o zřízení bezpečnostních a ochranných pásem, které budou složité pro obranu státu před účinky nepředvídatelných MU, havárií nebo poruch a pro ochranu životů, zdraví a majetku obyvatelstva. (28)

„Bezpečnostním pásmem se rozumí prostor uvnitř objektu důležitého pro obranu státu určený k jeho ochraně před účinky vnitřních vlivů nebo nepředvídatelných stavů, pro zabezpečení spolehlivého provozu a k ochraně života, zdraví nebo majetku osob.“

„Ochranným pásmem se rozumí prostor kolem objektu důležitého pro obranu státu určený k jeho ochraně před účinky vnějších vlivů, pro zabezpečení jeho spolehlivého provozu a k ochraně života, zdraví nebo majetku osob.“ (28)

3.3.4 Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému

Platnost toho zákona je ode dne 9. srpna 2000, ale účinnosti nabyl až 1. ledna 2001. Zákon hlavně stanovuje a vymezuje IZS, složky IZS a jejich působnost. (11)

Pojmy

Pro tento zákon se rozumí: „*IZS koordinovaný postup jeho složek při přípravě na MU a při provádění ZaLP.*“ (11)

„*MU škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.*“ (11)

„*Záchrannými pracemi činnost k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých mimořádnou událostí, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, a vedoucí k přerušení jejich příčin a likvidačními pracemi činnosti k odstranění následků způsobených mimořádnou událostí.*“ (11)

„*Obsahem záchranných prací je:*

- *provádění průzkumu,*
- *poskytování první zdravotnické pomoci,*
- *vyhledávání postižených osob,*
- *vyhledávání a vyprošťování osob ze závalů a trosk,*
- *záchrana osob z hořících budov,*
- *vyhledávání a uvolňování zavalených a rozrušených úkrytů,*
- *vyvedení osob z ohroženého teritoria, dekontaminace,*
- *lokalizace a likvidace požárů,*
- *odstraňování závalů,*
- *uzavření nebezpečného prostoru,*
- *provedení prací k zajištění budov hrozících zřícením,*
- *zřizování průchodů a průjezdů,*
- *přemístění kulturních a historických cenností z ohrožených objektů či prostorů.*“ (11)

„*OO plnění úkolů CO, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku.*“ (11)

Složky

Složky IZS se dělí na základní složky a ostatní složky. Do základních složek IZS patří Policie ČR, poskytovatelé Zdravotnické záchranné služby, HZS ČR a jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany. Ostatními složkami IZS jsou vyčleněné SaP ozbrojených sil, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, zařízení CO, pohotovostní, havarijní, odborné a jiné služby, neziskové organizace a sdružení občanů. Ostatní složky IZS poskytují plánovanou pomoc na vyžádání. (11)

„Personál a prostředky základních a ostatních složek jsou za VS označeny mezinárodně platnými rozpoznávacími znaky pro zdravotnickou službu, duchovní personál a CO.“ (11)

V rámci IZS jsou prováděna prověřovací a taktická cvičení, za účelem přípravy k ZaLP a kontroly této přípravy. Nařídít je může ministr vnitra, generální ředitel HZS, hejtman kraje či ředitel HZS kraje. (11)

VZÚ jsou povinni poskytnout plánovanou pomoc na vyžádání (§19 zákona č.219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR). (11) *„Plánovanou pomocí na vyžádání se pro účely tohoto zákona rozumí předem písemně dohodnutý způsob poskytnutí pomoci ostatními složkami IZS obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, krajskému úřadu, MV nebo základním složkám IZS při provádění ZaLP.“* (11)

3.3.5 Ženevské úmluvy a Dodatkové protokoly I a II

ŽÚ byly přijaty již roku 1864. Díky nim byla ochrana civilních obětí válek chápána jako důležitou státní záležitostí. K ŽÚ byly přijaty dva DP o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů. První byl přijat dne 12. srpna 1948 a druhý o rok později. (29)

ŽÚ jsou součástí právního řádu naší republiky a jejich ustanovení mají přednost před zákony. Byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů, ŽÚ o ochraně obětí válek pod č.65/1954 Sb., a DP pod č. 168/1991 Sb. (29)

Civilní obrana

Jedná se o provádění úkolů k ochraně civilních obyvatel před nebezpečím a také pomoci obyvatelstvu k odstranění následků válek nebo pohrom. (30) Úkoly jsou následující:

- *„Varování,*
- *Zatemňování,*
- *Evakuace,*
- *Organizování a poskytování (ú)krytů,*
- *Záchranné práce (vyprošťování, odstranění z dosahu nebezpečí apod.),*
- *Dezaktivace a podobná opatření (vč. např. karantény),*
- *Boj s požáry - zdravotnická služba (včetně první pomoci) a náboženská pomoc,*
- *Nouzové ubytování a zásobování,*
- *Obnova a udržování pořádku v postižených oblastech,*
- *Ochrana objektů nezbytných pro život (míněno proti následkům bojů či pohrom),*
- *Okamžitá oprava veřejných zařízení,*
- *Okamžité pohřbívání.*
- *Plánování a organizace těchto činností.“ (30)*

Civilní organizace CO a její personál nesmí být předmětem útoku, ale naopak musí být respektován a chráněn. Mezinárodním rozpoznávacím znakem je modrý trojúhelník v oranžovém poli. Porušení ŽÚ a DP I a II je právně postižitelné. (29)

3.4 151. ženijní prapor Bechyně

Tento prapor vznikl dne 1. prosince 2003 a v současné době je jedním ze dvou ŽPR AČR. Přímou navázal na základy a tradice 4. ŽPR. V Bechyni je dislokováno Velitelství 15. ŽB, kterému je právě 151. ŽPR Bechyně podřízen, a Pohotovostní oddělení Velitelství vojenské policie Tábor. V praporu složí asi 800 vojáků. (21,24)

Prapor Bechyně provádí ženijní průzkum, úpravu cest, maskování, zřizování výbušných a nevýbušných zátarasů, budování mostů, přívozů a přepravišť, těžení a úpravu dřeva. Také se podílí se svými jednotkami EOD (Explosive Ordnance

Disposal) na vyhledávání, odstraňování a likvidování nevybuchlé munice a také provádí asanace pyrotechnického typu prostorů a objektů, které AČR opustila. Ovšem je také velmi dobře schopen zasahovat v případě živelních pohrom a jiných MU, a tak pomoci civilnímu obyvatelstvu. Specialisté z tohoto praporu doplňují všechny mírové mise, dříve v bývalé Jugoslávii a dnes ostatní mírové mise mezinárodních sil OSN a NATO. (24)

Historie

Historie 151. ŽPR Bechyně začala již v roce 1950 a je úzce spojena se 6. povážským ŽPR, který byl zřízen v Písku a původně byl označen jako 9. ŽPR. Roku 1958 byl prapor předán do podřízenosti jiné divizi a byl přemístěn do posádky Jindřichova Hradce, v této době také převzal svůj název. V roce 1990 byl změněn název útvaru na 6. sklad ženijní munice a posléze přemístěn do Havlíčkova Brodu. (24)

Po vzniku 4. brigády rychlého nasazení navázala na tradice 6. povážského ŽPR 4. ženijní rota. Roku 1998 byla 4. ženijní rota změněna na 4. ŽPR, který byl umístěn do posádky Bechyně. Část prostředků byla i v Týně nad Vltavou, ze kterého však v průběhu roku 2004 byly prostředky odvezeny do posádky Bechyně, která se tak stala jediným domovem 151. ŽPR. (24)

Současnost

ŽPR Bechyně je dnes nosným útvarem ženijního vojska AČR. Hlavním úkolem je vyčlenit jednu část ženijních SaP k přímé bojové podpoře 4. brigády rychlého nasazení a 7. mechanizované brigády. Dalším důležitým úkolem je zbývající ženijní částí SaP zabezpečit všeobecnou ženijní podporu mnohonárodních úkolových uskupení působících v mnohonárodním armádním sboru NATO. (21,24)

3.4 153. ženijní prapor Olomouc

Jeho působnost je pro Moravu a Slezsko. Tento útvar je nositelem pěti pamětních stuh, které získal za nasazení při povodních v letech 1997, 1998 a 2002. Od svého vzniku se aktivně zúčastnil mnoha záchranných prací a odstraňování následků MU a to zejména na území střední a severní Moravy. (31)

Historie

Historie tohoto útvaru sahá do roku 1991, kdy bylo rozhodnuto o výstavbě nových vojenských záchranných pluků (dále jen „VZP“) CO. Jedním z těchto pluků byl 21. VZP CO, který byl několikrát reorganizován, přejmenován a dislokován. Postupně se z něj roku 1997 stala 75. ZVZ, a nakonec byl v roce 2004 přejmenován na 156. záchranný prapor (dále jen „ZPR“). Později byl reorganizován na 153. ŽPR dislokovaný v posádce Olomouc v rámci 15. ŽB. (24)

Od roku 1997 je útvar dislokován v Olomouci a od 1. prosince 2003 působí v sestavě 15. ŽP Bechyně. V období let 2000 – 2004 byl dislokován ve dvou posádkách, a to v Olomouci a Hlučíně. Posádka v Hlučíně byla celá převedena pod HZS ČR a tak zůstal pouze 153. ŽPR v posádce Olomouc a SZR Olomouc. (24,31)

3.5 Bývalé záchranné prapory

152. záchranný prapor Kutná Hora

Působnost praporu byla pro Hlavní město Praha (část města na pravém břehu Vltavy), Středočeský kraj, Liberecký kraj a Královéhradecký kraj. Roku 1955 byl 1. pluk CO přemístěn z Prahy do Kutné Hory. Za dobu své existence se podílel na mnoha akcích v rámci CO. Podílel se na výstavbě přehrady Slapy, atomového reaktoru v Řeži u Prahy, likvidace nevybuchlé munice v letech 1959 až 1960, odstraňování následků průmyslové havárie v Pardubicích, likvidaci sněhové kalamity v Praze a dalších. (24)

Jedním z největších zásahů byly práce při povodních na Moravě v polovině roku 1997. Příslušníci tohoto praporu se podíleli na záchraně životů a materiálních hodnot v zasaženém území. Především zajišťovali likvidaci poškozených a zřícených budov, odčerpání vody ze sklepů zasažených domů, dodávky elektrické energie a humanitární pomoc pro postižené obce, likvidaci uhynulých zvířat, dezinfekci budov a půdy, rozbory vody, likvidaci chemikálií apod. Těchto prací se zúčastnilo 682 osob a 75 kusů vojenské techniky. Útvar byl za tuto pomoc oceněn stuhou přednosta okresu Přerov a stuhou obce Troubky nad Bečvou. Záchranné práce byly prováděny i o rok později

při povodních ve Východočeském kraji a poté roku 2002 také při povodních. Tyto práce již prováděl útvar jako 71. ZVZ a byl opět oceněn za provedené práce. (24,25)

Roku 2004 byla 71. ZVZ transformována na 152. ZPR dislokovaný v posádce Kutná Hora. Nakonec byl roku 2007 prapor zcela zrušen.

153. záchranný prapor Jindřichův Hradec

Působnost měl v Jihočeském kraji a kraji Vysočina. Vybudován byl roku 1992 jako 12. VZP CO. Již tři měsíce po svém vzniku byl útvar připraven k záchranným pracím ve prospěch civilního obyvatelstva. V roce 1995 byl přejmenován na 72. pluk CO a prošel celkovou reorganizací. Za rok byl počet příslušníků i vojenské techniky značně snížen. (24)

Na konci roku 2003 přešel do podřízenosti tehdejší 15. ŽZB v Bechyni a byl přejmenován na 153. ZPR. O čtyři roky později byl transformován na 44. lehký motorizovaný prapor dislokovaný v posádce Jindřichův Hradec a stal se tak součástí 4. brigády rychlého nasazení. (25)

Jako ostatní útvary CO byl roku 1997 nasazen na práce a pomoc při povodních na Moravě. Na záchranné práce bylo denně nasazováno kolem 150 příslušníků a 40 kusů techniky. Podílel se i na pracích při dalších povodních roku 1998 a 2002. Útvar pomáhal i při likvidaci menších požárů, odstraňování sesuvů půdy, dopravních nehod a dalších. (24)

154. záchranný prapor Rakovník

Prapor měl působnost v Hlavním městě Praha (levý břeh řeky Vltavy), Plzeňském kraji, Ústeckém kraji, Středočeském kraji a Karlovarském kraji. Útvar nejdříve spadl do podřízenosti MV, ale roku 1976 přešel do podřízenosti MO a byl reorganizován na 4. pluk CO. Na základě dalších reorganizačních změn byl roku 1991 založen 11. VZP CO, který byl o tři roky později redislokován do posádky Rakovník. V roce 1996 byl opět reorganizován a přejmenován na 73. ZVZ CO. Roku 2005 byla základna reorganizována na 154. ZPR. (24)

Prapor se také podílel na záchranných pracích při povodních roku 1997, kdy prováděl evakuaci osob, odčerpávání vody ze zatopených domů, dodávky elektrické energie a pitné vody, zpevňování hrází, humanitární pomoc, likvidaci spadlých domů a jiné. Podílel se také na povodních roku 1998 a 2002. Při povodních roku 2002 bylo nasazeno na práce 213 vojáků. (24)

155. záchranný prapor Bučovice

Působil pro území Jihomoravského a Zlínského kraje. Historie se píše již od roku 1951, kdy vznikl 7. prapor CO. Útvaru byla přidělena 14. ženijní rota dislokovaná v Otrokovicích. Nejdříve byl prapor dislokován v Brně, ale po roce 1958, se prapor začal přesouvat do posádky Bučovice. Roku 1976 proběhlo převedení z podřízenosti MV do podřízenosti MNO. Přejmenování a reorganizace přišla roku 2000 a ze 7. praporu CO se stala 74. ZVZ a byla zařazena pod 15. ŽZB. Během této reorganizace byl útvar také modernizován a získával novou lepší techniku. K 1. lednu 2005 byl opět reorganizován, a to na 155. ZPR Bučovice. Roku 2007 byl transformován na 74. lehký motorizovaný prapor a patřil do podřízenosti 4. brigády rychlého nasazení a měl tak stejný osud jako prapor Jindřichova Hradce. (24,25)

V rámci plnění úkolů CO byl útvar nasazen, v roce 1965, na Slovensku při katastrofálních záplavách. V letech 1993 až 2005 poskytli příslušníci tohoto praporu záchrannou pomoc při více než 100 akcích. V období záplav poskytoval pomoc při evakuaci osob, zajištění humanitární pomoci, zpevňování hrází a likvidačních prací. Pomoc útvar poskytl také při povodních v letech 1998 a 2002. Vojenští záchranáři pomáhali také při odstraňování sněhových kalamit, větrných smrští, těžkých dopravních nehod a jiných. (24)

157. záchranný prapor Hlučín

Tento prapor měl působnost pro Moravskoslezský kraj. Dnes patří HZS ČR, pod který byl převeden i s příslušníky a veškerým technickým vybavením. Jeho historie je velmi podobná historii 153. ŽPR v Olomouci a začala se psát roku 1991. Výstavba tohoto útvaru byla zahájena z důvodu výstavby nových VZP CO. V letech 1993 až 1999

byl nazván 21. záchranný vojenský pluk CO Kozlov, od 1. listopadu 1997 působil jako 75. ZVZ Olomouc v podřízenosti Hlavního úřadu CO ČR. Z této podřízenosti byl převeden roku 2000, a to do podřízenosti Sil územní obrany AČR. Vznikl rozdělením 75. ZVZ Olomouc na dva nezávislé subjekty 156. ZPR Olomouc a 157. ZPR Hlučín. (24)

4 Diskuze

Výzkumná otázka „Jaký je trend vývoje CO v armádě v ČR od roku 1989“ byla zodpovězena. Odpověď zní: Trend vývoje CO, od roku 1989, je bohužel velmi klesající (viz Graf 1, strana 38)

Ke změnám v počtech VZÚ a také vojáků – záchranářů dochází již od roku 1989. A však k největšímu snižování příslušníků i technického vybavení, došlo mezi lety 2003 až 2013. Snižování začalo stagnovat po roce 2013, kdy proběhly zatím poslední změny v rámci 15. ŽP, a do dnešního dne jsou počty stejné jako v roce 2013.

Největším a nejdůležitějším důvodem snižování je ten, že vojáci ze záchranných praporů, kteří nosí oranžové barety, nesmějí do bojových zahraničních misí a tak jsou podle vedení AČR zbytečné a snaží se je zrušit úplně.

Změny byly odůvodněny tak, že vynakládané prostředky na provoz, údržbu a rozvoj záchranných praporů není úměrný skutečně vykonávané činnosti a tak jsou zbytečně odčerpávány prostředky nutné v prioritních oblastech rozvoje ozbrojených sil ČR, tedy ve prospěch výstavby nasaditelných sil v zahraničních misích.

Některé záchranné prapory byly převedeny na jiné typy, jeden byl zrušen a jeden převeden do podřízenosti HZS ČR. Příslušníci převedených a zrušených praporů odešli buď do civilu, nebo zůstali v armádě, ale museli změnit místo své služby a vzdát se oranžových baretů. Armáda tímto krokem získala skoro 1500 vojáků, kteří mohou bojovat a zúčastnit se tak zahraničních misí, které jsou pro naši armádu důležitější než pomoc civilnímu obyvatelstvu vlastní země.

Dva záchranné prapory, 153. ZPR v posádce Jindřichův Hradec a 155. ZPR v posádce Bučovice, byly reorganizovány na SZR dislokované v posádkách Olomouc a Rakovník. ZPR 154 Rakovník a 156 Olomouc byly reorganizovány na 152. a 153. ŽPR a dislokovány v posádkách Rakovník a Olomouc v rámci 15. ŽB. Avšak v důsledku další změny ve struktuře 15. ŽB na 15. ŽP, byl 152. ŽPR s posádkou v Rakovníku zrušen a byla zrušena i SZR Rakovník.

153. ZPR s posádkou v Jindřichově Hradci byl převeden na 44. lehký motorizovaný prapor Jindřichův Hradec, který patří pod 4. brigádu rychlého nasazení.

Zcela stejně dopadl i 155. ZPR s posádkou v Bučovicích, ze které ho stal 74. lehký motorizovaný prapor Bučovice a také je v podřízenosti 4. brigády rychlého nasazení.

ZPR 152 dislokovaný v posádce Kutná Hora byl zcela zrušen. ZPR 157 Hlučín byl majetkově, finančně i personálně delimitován a předán HZS ČR. Tímto přišla armáda zhruba o 300 lidí vycvičených k plnění úkolů CO, jelikož již byli příslušníky HZS ČR. Ze dne na den tak vyměnili maskáčové uniformy za černé hasičské uniformy.

Po těchto změnách tak zbyly jen dva ŽPR, a to 151. ŽPR dislokovaný v posádce Bechyně a 153. ŽPR dislokovaný v posádce Olomouc, které jsou v podřízenosti 15. ŽP s velitelstvím v posádce Bechyně. Oba ŽPR mají své SZR, které jsou také dislokované v posádce Bechyně a posádce Olomouc. Působnost 151. ŽPR Bechyně a SZR Bechyně je pro celé Čechy. Působnost 153. ŽPR Olomouc a SZR Olomouc je pro Moravu a Slezsko.

Oba tato prapory by tak měly zajistit SaP k plnění úkolů CO pro celou republiku, ale podle mého názoru na to nemají personální, materiální ani finanční prostředky.

5 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zpracování vývoje a přehledu CO v armádě na území naší republiky od roku 1989 do současnosti. Práce byla zpracovávána pomocí všech dostupných civilních a vojenských dokumentů, jako jsou webové stránky jednotlivých vojenských útvarů a 15. ŽP, legislativa a knihy spojené s CO a AČR.

Trend vývoje CO, od roku 1989, je bohužel velmi klesající. A to i přesto, že VZÚ plnící úkoly CO byly velkým přínosem pro náš stát a za své mnohé zásahy získávaly různá ocenění a stuhu.

V současné době jsou v naší republice jen dvě SZR, které jsou součástí 151. ŽPR Bechyně a 153. ŽPR Olomouc, a spadají do podřízenosti 15. ŽP. Každá záchranná rota má pouze kolem stovky příslušníků a velmi omezené počty techniky. 151. ŽPR Bechyně a SZR Bechyně mají působnost pro Čechy a 153. ŽPR a SZR Olomouc pro Moravu a Slezsko.

Myslím si, že dvě záchranné roty nemohou zajistit SaP k plnění úkolů CO, tak aby bylo pokryto území celé naší republiky. Bohužel toto si nejspíše vedení AČR neuvědomuje nebo uvědomuje, ale nezáleží mu na tom.

Předpokládané využití této práce v praxi jsou studijní a výukové materiály pro studenty oboru OO a Civilního nouzového plánování.

6 Seznam použité literatury

- (1) MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *mvcr.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z:<http://www.mvcr.cz/clanek/civilni-ochrana.aspx>
- (2) ÚSTECKÝ KRAJ - HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY. *hzscr.cz* [online]. 2015 [cit.2015-04-02]. Dostupné z:
<http://www.hzscr.cz/clanek/vybrane-pojmy-z-oblasti-civilni-ochrany.aspx>
- (3) KOVAŘÍK, Jaroslav a Marek SMETANA. *Základy civilní ochrany*. Vyd. 1. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2006. ISBN 80-86634-85-x.
- (4) ČESKOSLOVENSKÁ LIDOVÁ ARMÁDA. *csla.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z:http://www.csla.cz/armada/ozbrojeneslozky/civilniobrana_1.htm
- (5) VÁLEČNÉ MUZEUM SUDETY. *jmsieber.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.jmsieber.cz/muzeum/index.php?id=1233&level=1>
- (6) ŠILHÁNEK, Bohumil a Josef DVOŘÁK. *Stručná historie ochrany obyvatelstva v našich podmínkách*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. ISBN 80-86640-12-4
- (7) ŠUMPERK - ŽIVÁ BRÁNA JESENÍKŮ. *sumperk.cz* [online]. 2000 - 2015 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z:<http://www.sumperk.cz/cs/mesto-sumperk/civilni-ochrana-2/uvod-a-spolecna-cast/civilni-ochrana-co.html>
- (8) HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE. *hzsmask.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-01-13]. Dostupné z:
<http://www.hzsmask.cz/index.php?ID=1447>

- (9) DVOŘÁK, Josef a Ladislav SVRČINA. *Teorie a historie civilní ochrany I*. Vyškov: Vysoká vojenská škola pozemního vojska, 1998. ISBN 80-723-1013-5
- (10) DVOŘÁK, Josef a Ladislav SVRČINA. *Teorie a historie civilní ochrany II*. Vyškov: Vysoká vojenská škola pozemního vojska, 1999. ISBN 80-723-1034-8
- (11) ČESKO. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů ČR*, ročník 2000, částka 73. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>. ISSN 1211-1244
- (12) ČESKO. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). In: *Sbírka zákonů ČR*, ročník 2000, částka 73. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>. ISSN 1211-1244
- (13) ČESKOSLOVENSKÉ VOJENSTVÍ. *vojenstvi.cz* [online]. 1999 - 2014 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://armada.vojenstvi.cz/>
- (14) ŠRÁMEK, Pavel. *Ve stínu Mnichova: Z historie československé armády 1932 - 1939*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1848-7
- (15) ŠRÁMEK, Pavel. *Československá armáda v roce 1938*. Brno: Společnost přátel československého opevnění, 1996. Dostupné z: <http://www.ulozto.sk/xDhfqs1/pavel-sramek-ceskoslovenska-armada-v-roce-1938-pdf>
- (16) *Armáda - historie, tradice*. Vyd. 1. Praha: Oddělení sociálního řízení Ministerstva obrany ČR, Magnet-Press, 1993. ISBN 80-85469-52-9
- (17) DUBÁNEK, Martin, Jan LAKOSIL a Pavel MINAŘÍK. *Utajená obrana železné opony: Československé opevnění 1945 - 1964*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1758-9

(18) BÍLEK, Jiří, Jaroslav LÁNÍK a Jan ŠACH. *Československá armáda v prvním poválečném desetiletí: květen 1945 - květen 1955*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2006. Historie československé armády. ISBN 80-7278-377-7

(19) BÍLEK, Jiří. *Československá lidová armáda v koaličních vazbách Varšavské smlouvy: květen 1955 - srpen 1968*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2008. Historie československé armády. ISBN 978-80-7278-472-1

(20) *Armáda České republiky: symbol demokracie a státní suverenity*. Doplněné vyd. 3. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Vojenský historický ústav Praha, 2014, 239 s. ISBN 978-80-7278-643-5

(21) 15. ŽENIJNÍ BRIGÁDA. *zenijnibrigada.army.cz* [online]. 2010 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.zenijnibrigada.army.cz/index.php?page=posadka>

(22) 15. ŽENIJNÍ PLUK. *zenijnipluk.army.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.zenijnipluk.army.cz/>

(23) *Bílá kniha o obraně*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - odbor komunikace a propagace, 2011, 167 s. ISBN 978-80-7278-564-3. Dostupné z: <http://www.acr-zalohy.wz.cz/>

(24) 15. *ženijní záchranná brigáda*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-297-5

(25) SPECIALISTA. *magazin.specialista.info* [online]. 2015 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://magazin.specialista.info/view.php?cisloclanku=2007100008>

(26) ČESKO. Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů. In: *Sbírka zákonů ČR*, ročník 1998, částka 39. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>. ISSN 1211-1244

(27) ČESKO. Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů ČR*, ročník 1999, částka 76. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-219>. ISSN 1211-1244

(28) ČESKO. Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů ČR*, ročník 1999, částka 76. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-222>. ISSN 1211-1244

(29) ČESKO. Vyhláška č. 65/1954 Sb., ministra zahraničních věcí o Ženevských úmlouvách ze dne 12. srpna 1949 na ochranu obětí války. In: *Sbírka zákonů ČR*, ročník 1954, částka 40. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1954-65>. ISSN 1211-1244

(30) JUKL, Marek. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly: (stručný přehled)*. 2., dopl. vyd. Praha: Český červený kříž, 2005, 47 s. ISBN 80-254-1792-1

(31) 153. ŽENIJNÍ PRAPOR OLOMOUC. *153zpr.army.cz* [online]. 2009 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.153zpr.army.cz/onas.html>

7 Seznam příloh

Příloha A	Vyprošťovací automobil AV-14
Příloha B	Vyprošťovací automobil AV-15
Příloha C	Tatra T-815 – zásahový
Příloha D	Tatra T-815 – nákladní automobil
Příloha E	Kolový nosič KN-251
Příloha F	Univerzální dokončovací stroj UDS-110
Příloha G	Univerzální dokončovací stroj UDS-214
Příloha H	Pásový obojživelný transportér PTS-10
Příloha CH	Vyprošťovací tank VT-72
Příloha I	Automobilový jeřáb AD-28
Příloha J	Pojízdná elektrocentrála EC 60kW
Příloha K	Pásový buldozer D-686
Příloha L	Chemický průzkumný automobil UAZ-469
Příloha M	Terénní automobil Land Rover Defender 110
Příloha N	Materiální základna humanitární pomoci

Příloha A Vyrošřovací automobil AV-14

Zdroj: 15. ženijní záchranná brigáda. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-297-5

Příloha B Vyrošřovací automobil AV-15

Zdroj: 15. ženijní záchranná brigáda. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-297-5

Příloha C Tatra T-815 – zásahový

Zdroj: 15. ženijní záchranná brigáda. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-297-5

Příloha D Tatra T-815 – nákladní automobil

Zdroj: 15. ženijní záchranná brigáda. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-297-5

Příloha E Kolový nosič KN-251

Zdroj: *15. ženijní záchranná brigáda*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-297-5

Příloha F Pásový obojživelný transportér PTS-10

Zdroj: *15. ženijní záchranná brigáda*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-297-5

Příloha G Univerzální dokončovací stroj UDS-214

Zdroj: *15. ženijní záchranná brigáda*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-297-5

Příloha H Univerzální dokončovací stroj UDS-110

Zdroj: *15. ženijní záchranná brigáda*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-297-5

Příloha CH Vyprošťovací tank VT-72

Zdroj: *15. ženijní záchranná brigáda*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-297-5

Příloha I Automobilový jeřáb AD-28

Zdroj: *15. ženijní záchranná brigáda*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-297-5

Příloha J Pojízdňá elektrocentrála EC 60kW

Zdroj: *15. ženijní záchranná brigáda*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-297-5

Příloha K Pásový buldozer D-686

Zdroj: *15. ženijní záchranná brigáda*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-297-5

Příloha L Chemický průzkumný automobil UAZ-469

Zdroj: *15. ženijní záchranná brigáda*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-297-5

Příloha M Terénní automobil Land Rover Defender 110

Zdroj: *15. ženijní záchranná brigáda*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-297-5

Příloha N Materiální základna humanitární pomoci

Zdroj: *15. ženijní záchranná brigáda*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-297-5

